

PRIORITY AREAS OF SCIENCE INNOVATIONS

**Abstracts of XXVI International Scientific
and Practical Conference
USA, Washington**

**USA, Washington
29 – 30, November 2021**

UDC 001.1

BBK 29

The 26th International scientific and practical conference «Priority Areas of Science Innovations» (November 29-30,2021) Primedia E-launch LLC, USA, Washington. 2021. 124 p.

ISBN 978-1-6499-1523-8

The recommended citation for this publication is:

Petrov P. Learning Styles and Strategies // Priority Areas of Science Innovations. Abstracts of the 26th International scientific and practical conference. Primedia E-launch LLC, USA, Washington. 2021. Pp. 39- 43. URL: <http://el-conf.com.ua/>.

Science editor:

Solodka N.V.

Ph.D. in Economics, Associate Professor

Reviewers:

Monique Carnaghan

*Associate Professor in Economics in the Department of Economics,
University of Lethbridge, Canada*

Ostin Koonin

Professor of Information, Operations & Management Sciences, NYU Stern

Collection of scientific articles published is the scientific and practical publication, which contains scientific articles of students, graduate students, Candidates and Doctors of Sciences, research workers and practitioners from Europe, Ukraine, Russia and from neighbouring countries and beyond. The articles contain the study, reflecting the processes and changes in the structure of modern science. The collection of scientific articles is for students, postgraduate students, doctoral candidates, teachers, researchers, practitioners and people interested in the trends of modern science development.

e-mail: el-conf@ukr.net

homepage: <http://el-conf.com.ua>

©2021 Primedia E-launch LLC

©2021 Authors of the articles

CONTENT

<i>Vasyliiev D., academic adviser Oliynik O.</i> PROBABILITY THEORY IN FORENSIC SCIENCE.....	5
<i>Verbyts'ka K., Ruseva A., academic adviser Aksyutina A.</i> CIVIL LIABILITY FOR COPYRIGHT INFRINGEMENT ON THE INTERNET.....	8
<i>Zinkevych V.</i> GIS TECHNOLOGIES IN ENVIRONMENTAL RESEARCH.....	16
<i>Ilchenko N.</i> THE ELDERLY, AS A SUBJECT OF A CRIMINAL OFFENSE.....	20
<i>Kovalskiy A.</i> OBJECT OF CRIMINAL OFFENCE: SOME THEORETICAL ASPECTS OF THE CONCEPT OF THE DEFINITION AND ROLE IN CRIMINAL QUALIFICATION.....	25
<i>Kovtunenکو O.</i> PROBLEMS OF PUBLIC GOVERNANCE IN THE FIELD OF FORMATION OF AFFORDABLE INFRASTRUCTURE FOR LOW MOBILE PEOPLE.....	30
<i>Kundelska I.</i> ON DEFINITIONS OF THE CONCEPT OF PREVENTION OF LEGALIZATION (LAUNDERING) OF INCOME OBTAINED BY CRIMINAL WAY.....	34
<i>Kushnir A.</i> THE SYSTEM OF CHECKS AND BALANCES - THE EXPERIENCE OF FUNCTIONING IN UKRAINE BEFORE THE ADOPTION OF THE 1996 CONSTITUTION.....	41
<i>Miroshnichenko L., Levadny V., Babenko Yu.</i> SPECIFICS OF DISTANCE LEARNING.....	47
<i>Levchuk V.</i> THE FATE OF THE DRAFT LAW "ON STATE ENVIRONMENTAL CONTROL".....	52
<i>Lipavksyi I.</i> DETECTION OF CHANGES IN RESETTLEMENT AND POPULATION MIGRATION USING GIS TECHNOLOGIES.....	57
<i>Malyk T., Hrytsyk H., Malyk L.</i> PROFESSIONALLY ORIENTED FOREIGN LANGUAGE AS A PROSPECT FOR THE FORMATION OF A HIGHLY QUALIFIED PROFESSIONAL.....	61

<i>Morhunova M</i> FEATURES OF QUALIFICATION OF ATTEMPTED CRIMINAL OFFENSE	68
<i>Olishkevych S.</i> FORESTS MONITORING WITH GIS TECHNOLOGIES	70
<i>Ratushniak N., Tsuranova O.</i> TYPES OF ACTIVITIES AND ACTIVITIES RELATED TO ART AND ENTERTAINMENT. THEORETICAL AND METHODOLOGICAL PRE-REQUISITES FOR THE ORGANIZATION OF ENTERTAINMENT IN ZDO	73
<i>Miroshnichenko L., Salo E.</i> COMBATING DOMESTIC VIOLENCE.....	77
<i>Skybun K.</i> ALL-UKRAINIAN REFERENDUM AS A MANIFESTATION OF DIRECT DEMOCRACY IN THE COUNTRY	80
<i>Tkachenko I.V.</i> TECHNICAL UNIVERSITY AND THE LEADING CONCEPT OF SOCIAL EDUCATION OF YOUTH.....	85
<i>Furnika O.</i> ALEXYTHYMY IN THE LIFE OF MODERN PEOPLE	91
<i>Khudenko O., Mukha R.</i> INNOVATIONS AND TRENDS IN THE FIELD OF HOTEL AND RESTAURANT BUSINESS..	96
<i>Chepurna V.</i> ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОГО ОБРАЗУ ПРОФЕСІЇ ЯК УМОВА РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ СТУДЕНТІВ.....	99
<i>Miroshnichenko L., Shvets N.</i> COMPLIANCE WITH RIGHTS AT THE LEGISLATIVE LEVEL.....	105
<i>Yakovenko M., academic adviser Miroshnichenko L.</i> UKRAINIAN LANGUAGE IN SOCIETY.....	109
<i>Shamaieva A. O.,</i> PROTECTION OF HUMAN RIGHTS TO PERSONAL DATA IN THE WORLDWIDE DIGITAL ENVIRONMENT.....	112

PROBABILITY THEORY IN FORENSIC SCIENCE

*Dmytro Vasyliev**Student,**Academic adviser – Olena Oliynik**Senior Lecturer of the Department of Software Engineering**Kharkiv National University of Radioelectronics**Kharkiv, Ukraine*

Abstract: *Probability theory is a concept that every person has probably met in his life. Scientifically, this is a branch of mathematics that studies random events and their properties. It is quite common in industries that, at first glance, have nothing to do with mathematics. One of these industries is medicine.*

Key words: *probability theory, medicine, genetics, doctor, statistics.*

To describe biomedical processes, you need to use some mathematical methods. In order to compile statistics, identify patterns that are inherent in biomedical objects. With the help of such studies, practical conclusions are drawn, the properties of objects are established. The mathematical model helps to deduce consequences and forecasts, its validity is checked according to the corresponding observations and, if necessary, changes are made to the model.

Probability theory is always present in the daily practice of doctors. They use statistics, conclusions, prescriptions - all of this is derived from evidence-based medicine, which is based on an evidence base that relies on the theory of probability.

When making a diagnosis, a doctor always makes a prediction based on predictors based on a limited amount of data. This is probability, which can be a valid theory of probability. So to prove the effectiveness of the diagnostic and therapeutic prescriptions, it is necessary to justify on a statistical basis. When reporting or conducting research, the doctor again turns to statistics and basically his diagnosis is based on the principles of the theory of probability. Thus, every doctor in his practice comes across the theory of probability.

But applying the conclusions made in statistical studies using the methods of mathematical analysis, it is possible to create a generalized statistical model of diagnosis, forecasting, treatment, including the choice of tactics and methods, and the general state of the object of study - a certain population, certain groups of patients. This is being successfully applied in current clinical practice.

The theory of probability is still actively used in genetics, which is directly related to medicine. The application of this branch of mathematics in such an unusual field as medicine can be considered on one problem in genetics about inheritance in two cycles.

Suppose that both genes under study have only two alleles. Alleles (allelic genes) are different forms of the same gene. Let's denote them by A and a for the first gene and B and b for the second. Let us first assume that the genes under study are contained in one chromosome. Then the unpaired chromosome can be one of four types - AB, Ab, aB or ab. These chromosomes are formed in the process of meiosis (meiosis is the division of the nucleus of a eukaryotic cell with a decrease in the number of chromosomes by half) and their type and number depend on the type of crossed genotypes of the parents, on the type of chromosome divergence during meiosis, on the possible crossing over, in which chromosomes exchange sites before discrepancy, and from other reasons. Without going into the analysis of these complex processes now, let us assume that all four indicated variants of chromosomes are equally possible. As usual, let us assume that all possible paired combinations of these chromosomes are also equally possible. 16 such combinations can be formed. Putting the father's gene set in the first place, we will have (AB) (AB), (AB) (Ab) and so on (see the table 1).

Father's genotypes	Mother's genotypes			
	AB	Ab	aB	ab
AB	(Ab)(AB)	(AB)(Ab)	(AB)(aB)	(AB)(ab)
Ab	(Ab)(AB)	(Ab)(Ab)	(Ab)(aB)	(Ab)(ab)
aB	(aB)(AB)	(aB)(Ab)	(aB)(aB)	(aB)(ab)
ab	(ab)(AB)	(ab)(Ab)	(ab)(aB)	(ab)(ab)

Let's put all 16 two-gene genotypes in a table, the rows of which correspond to the father's gene sets, the columns correspond to the mother's gene sets, and the genotype that is obtained when the parental chromosomes are combined will be indicated at the intersection of the rows and columns. In such a record, in odd places there will be genes that came from the father, and in even places - from the mother. If the traits are sex-related, then all these genotypes are different. If there is no connection with sex, then the genotype is determined only by the number of certain alleles included in it. Therefore, the genotypes at symmetrical places relative to the main diagonal coincide, that is $(Ab)(AB) = (AB)(Ab)$, $(aB)(AB) = (AB)(aB)$, $(ab)(AB) = (AB)(ab)$, $(ab)(Ab) = (Ab)(ab)$, $(ab)(aB) = (aB)(ab)$, $(aB)(Ab) = (Ab)(aB)$. Using the table and the classical definition of the probability of events, it is easy to find the probabilities of interest to us, for example, the probability of inheriting the AB gene set from the father will be equal to $P((AB) (*)) = 4/16 = 0.25$, where 4 is the number of those favorable to our event outcomes (the number of genotypes in the first row), 16 is the number of all two-gene genotypes in the table, * means any two-gene genotype of the mother, or, the probability of inheriting gene a from the mother is $P((*) ((aB) \text{ or } (ab))) = 8/16 = 0.5$, where 8 is the number of outcomes favorable to our event (the number of genotypes in the third and fourth columns).

Suppose that A and a are genes for curly and straight hair, respectively, and B and b are genes for brown-eyed and blue-eyed, respectively, and genes A and B are dominant. Then four phenotypes are possible: curly (A) - brown-eyed (B), curly (A) - blue-eyed (b), straight-haired (a) - brown-eyed (B) and straight-haired (a) - blue-eyed (b). The first phenotype curly - brown-eyed corresponds to all genotypes of our table, which contain at least one letter A and at least one letter B. There are 9 such genotypes, and, therefore, the probability of the appearance of a curly-brown-eyed offspring is 9/16. Similarly, all genotypes that contain two letters a (genes a and b are not dominant) and at least one letter B correspond to straight-haired brown-eyed. There are only three such

genotypes. Therefore, the probability of a descendant of the straight-haired - brown-eyed phenotype is 3/16. The same probability has a curly blue-eyed offspring, the genotype of which contains at least one letter A and two letters b. Finally, the straight-haired blue-eyed offspring, which corresponds to a single genotype containing two letters a and b, has a probability of 1/16. Other probabilities can be found from the table.

Conclusions:

To summarize, we can conclude that probability theory and statistical methods are constantly being used in medicine. They move this important science forward by developing it.

Literature:

1. Б. В. Гнеденко, А. Я. Хинчин Элементарное введение в теорию вероятности. 1970. – С. 168;
2. Айала Ф., Кайгер Дж. Современная генетика. Том 3 — М.: Мир, 1988. — 332 с.

УДК 347.788

Юридичні науки

**ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА
ПОРУШЕННЯ АВТОРСЬКИХ ПРАВ У МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ**

Вербицька К.В

студентка юридичного факультету

Русева А.В.

студентка юридичного факультету

Науковий керівник: Аксютіна А.В.

к.ю.н., доцент кафедри

цивільно-правових дисциплін,

Дніпропетровський державний

університет внутрішніх справ

м. Дніпро, Україна

Анотація. Доповідь присвячена проблематиці охорони авторського права в мережі Інтернет та відповідальності за їх порушення. Висвітлюються складності контролю кіберпростору

щодо захисту правовласника, а також актуальність формування відповідного законодавства. У статті виділено та розглянуто такі проблеми реалізації та захисту авторських прав, як недобросовісна поведінка в мережі Інтернет, слабкий захист інтернет-сайтів, плагіат, відставання норм права від технологій.

Ключові слова. Авторське право, інтернет, відповідальність, авторство, інтелектуальна власність.

В період розвитку високих технологій і поступового, але цілеспрямованого переходу ринкової економіки до інновацій, забезпечення захисту інтелектуальної власності стає одним з важливих, пріоритетних напрямків діяльності держави і права. Сьогодні в сфері розвитку інноваційного поля в Україні існує багато невирішених питань.

Перш за все, потрібно визначити сутність авторського права та його керівні начала.

Авторське право є складовою частиною права інтелектуальної власності і включає безпосередньо авторське право, а також суміжні права. Визнання за творцями творів літератури, науки та мистецтва самостійних авторських прав є показником морального прогресу суспільства.

Відповідні заходи, що охороняють авторські права існують в українському суспільстві. Визначення поняття авторського права можна віднайти у Законі України «Про авторське право та суміжні права» відповідно до якого авторські права - «це особисті немайнові права і майнові права авторів та їх правонаступників, пов'язані із створенням та використанням творів науки, літератури і мистецтва» [1]. На нашу думку авторське право є складовою частиною права інтелектуальної власності та включає в себе безпосередньо авторське право, а також суміжні права.

Найбільшу складність і неоднозначність має проблема авторського права в мережі інтернет. За даними «GlobalLogic» на початку 2020 року та впродовж 2021 року в Україні нараховується близько 19 мільйонів користувачів інтернет ресурсів.

Взагалі, що стосується видів правопорушень авторських прав, то схиляючись до класифікації А. Кирилюка він розділяє їх на ті, що порушують виключно майнові права, та безпосередньо не майнові, а також, іншим видом класифікації є їх розмежування на первинні та вторинні [2, с. 62].

Відповідно до ст. 50 ЗУ «Про авторське право та суміжні права» визачен перелік порушень авторського права, серед яких:

- Вчинення дій, що як наслідок спричиняють порушення авторських

прав. Як зазначає Кирилюк А. найбільш розповсюдженими діями, що спричиняють порушення авторських прав на сьогодні в Україні є «розміщення без отримання відповідного дозволу автора (або авторів) творів на Internet-сайтах для вільного доступу, оприлюднення творів у громадських закладах за плату чи без такої» [3, с. 118].

– піратство – незаконне копіювання, злом або поширення відео і аудіоконтенту, літературних творів, програмного забезпечення та інших видів інформаційної продукції. Саме з поширенням мережі Інтернет, таке поняття як «Піратство» набуло особливої популярності. В останні роки «піратство» набуває масовий характер.

– плагіат – порушує право авторства, яке включається в групу особистих немайнових прав автора. До цих прав також відносяться право автора на ім'я, право на недоторканність твору, право на оприлюднення та право на відгук твору. Багато недобросовісні власники інтернет-магазинів, сайтів і хостингів спокійно використовують фотографії, відео і різні матеріали інтелектуальної власності, «запозичені» у своїх конкурентів. Причиною цього є помилкова думка більшості, яка полягає у ставленні інтернет контенту як до спільної власності усіх. Однак, будь яка фотографія, текст, твір чи аудіотвір є результатом та здобутком іншої людини, яка просто не закріпила за собою публічно авторське право.

– вчинення дій, що створюють загрозу порушення авторського права. Загрозою порушення прав може бути неминучість

скоєння дій, які провокують виникнення небезпечних, неприємних наслідків для власника авторських прав.

- дії які спрямовуються для свідомого обходу технічних механізмів, що забезпечують захист авторських прав особи. Зокрема, мається на увазі виготовлення та розповсюдження засобів основною метою яких саме є обхід механізмів захисту прав.

– управління авторськими правами іншої особи. Безпосередньо це стосується підроблення, зміни, а також, вилучення електронної інформації, що здійснюється без дозволу суб'єктів авторського права і суміжних прав чи особи, яка здійснює таке управління.

Причинами виникнення порушень авторських прав в мережі Інтернет є доступ до використання і закачування файлів, що практично не контролюється. Варто зазначити думку В. Тімашова який досліджуючи питання захисту та протидії щодо порушення авторських прав виокремив основні причини, відповідно до яких надалі існує стрімкий прогрес щодо таких правопорушень. Найважливішими проблемами, що становлять прогалину для цивільного законодавства є «низький рівень підготовки державних службовців і програмістів, анонімність користувачів мережі Інтернет, недостатній рівень знань авторів та правовласників у сфері захисту авторського права, а також, швидкість розповсюдження неліцензійної продукції» [4, с. 135].

Так само причиною може бути низький рівень життя населення і відсутність коштів на придбання ліцензійних файлів, в результаті чого, при їх легкій доступності в мережі користувачі вважають за краще скористатися ними абсолютно безкоштовно.

Отже, відповідно сучасного розвитку у сфері правового регулювання залишаються актуальні питання дослідження, які визначають певні порушення авторського права, а саме дії які спрямовані на певне протиправне застосування об'єктів особливості права інтелектуальної власності, що належать іншим особам, такі дії є умисно вчинені особою, яка певним

чином розуміє протизаконний характер цих дій, з метою отримання матеріальної вигоди [5].

Вочевидь, що для особливості використання прав інтелектуальної власності, важливим насамперед є володіння цими правами, а також мати документальне підтвердження своїх прав, це можуть бути патент, свідоцтво, а також ліцензійний договір тощо[6].

Захист та відповідальність з одних із видів інтелектуальної власності, а саме авторського права міститься в вичерпаному переліку законів та кодексів України, а саме Закон України «Про авторське право і суміжні права», Цивільного кодексу України, Кримінального кодексу України та Кодексу України про адміністративні правопорушення тощо.

Наступна стаття Кодексу 177 спрямована на захист прав, які порушуються при не законом використанні винаходу, корисної моделі, промислового зразку тощо. Стаття 229 Кодексу кваліфікує захист при незаконному використанні певних знаків для товарів і послуг, певного фірмового найменування [7]. Наступним блоком для захисту авторського права України вже зазначений вище Закон України «Про авторське право і суміжні права». Відповідно до статті 52 даного закону, має певну регламентацію, щодо порушення авторського права і суміжних прав з використанням мережі Інтернет [1].

Наступним важливим джерелом регулювання охорони авторського права є Цивільний кодекс України. В поданому кодексі є певні статті, які мають диспозицію та санкцію для відповідальності захисту поданої власності. Відповідно статті 431 Цивільного кодексу, наголошується певні наслідки порушення інтелектуальної власності. Наступна стаття ЦКУ під позначку 432, каже про особливості захисту інтелектуальної власності судовими органами, а саме негайне застосування заходів, які запобігають порушення права інтелектуальної власності та збереження відповідних доказів, вилучення з цивільного обігу товарів, виготовлених або введених у цивільний обіг із порушенням права інтелектуальної власності, застосування

разового грошового стягнення замість відшкодування шкоди за неправомірне використання об'єкта права інтелектуальної власності [6]. Розмір стягнення визначається відповідно до закону з урахуванням провини особи та інших обставин, що мають суттєве значення, опублікування у засобах масової інформації відомостей про порушення права інтелектуальної власності та зміст судового рішення щодо такого порушення тощо.

Також треба наголосити, що окрім зазначеної відповідальності Цивільного кодексу та Кримінального, існує також захист та відповідальність за порушення прав інтелектуальної власності (а саме атороського права) в нормах Кодексу України про адміністративне правопорушення . Відповідно статті 51-2 регламентується порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності. Згідно з цією статтею за незаконне використання об'єкта права інтелектуальної власності, привласнення авторства на такий об'єкт або інше умисне порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності, охоронюваний законом, передбачено накладення штрафу в розмірі від десяти до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян із конфіскацією незаконно виготовленої продукції, обладнання й матеріалів, призначених для її виготовлення [9].

Наступним етапом дослідження проблеми порушення авторського права у мережі Інтернет є розгляд законодавчої бази та практики міжнародного та регіонального ступеню. Отже, найбільш важливим актом регулювання на міжнародному рівні для захисту прав інтелектуальної власності залишається Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів. Також важливо наголосити, що вагому роль в розвитку авторського права та його напрямку стала Всесвітня конвенція про авторське право 1952 року[10]. Саме в цьому акті міститься певні вказівки процедури захисту авторського права та практику добросовісного використання об'єктів авторського права, але зі зрозумілих причин ці акти не регулювали питання, пов'язані із захистом авторських та суміжних прав у мережі Інтернет. Рівень регіонального захисту

аторського права в мережі Інтернет відзначається нормами Європейського Союзу. Зокрема вони врегульовані Директивами 2001/29/ЄС (InfoSoc Directive), які були створенні з метою певного оновлення правил та захистів авторського права у цифрових мережах[11].

Звісно, розкриваючи проблеми будь якої теми, аналізуючи основні недоліки та прогалини важливим є аспект її подолання. На сьогоднішній день користувачі мережі Інтернет повинні знати та розуміти, що на просторах мережі існує безліч витворів які належать конкретним особам.

Тому, при порушенні авторських прав слід зафіксувати таке порушення. Відповідно до ст. 64 ЦПКУ та ст. 36 ГПКУ «Фіксація учасником процесу інформації, що міститься на веб-сайті, у вигляді роздрукованого зображення, органи правосуддя можуть брати до уваги як письмові докази». Тобто, особа права якої було порушено може зафіксувати це правопорушення та роздрукувати його, так наприклад, опублікування особою твору який їй не належить може зафіксуватися «скріншотами» комп'ютера та бути використано у суді як вагомий доказ [12].

Серед науковців також запропонований інший спосіб захисту авторських прав, це обмеження доступу до інтернет-ресурсів. Обмеження доступу до інтернет-ресурсів є незвичайним способом протидії порушенню авторських прав в Інтернеті, оскільки торкається інтересів широкого кола осіб – не тільки правовласників та власників сайтів, а й провайдерів інтернет-доступу та інтернет-користувачів.

Що стосується копіювання, то на просторах інтернету дуже часто почали впроваджувати запоборону копіювати, що можна встановити в самому сайті. Хоча на перший погляд такий спосіб дійсно здається ефективним, існує безліч програм щодо обходу цього блокування.

Законодавча база, на нашу думку, є безумовно ефективним засобом притягнення до відповідальності інтернет порушників стане створення єдиного законодавчого документа в Україні,

який регулюватиме безпосередньо діяльність в мережі Інтернет. Тому що, на сьогодні немає закону який би був направлений на регулювання захисту інтелектуальної власності в «віртуальному» просторі.

В майбутньому можливе стане реальним створення відповідного органу, що буде контролювати діяльність інтернет користувачів, та у разі порушення їх авторських прав сприяти притягненню правопорушника до відповідальності.

Таким чином, проаналізувавши та прийнявши до уваги особливостей розвитку різномонітних видів та засобів порушення авторського права в мережі Інтернет, в епоху високотехнологічних умовах розвитку суспільства, що має характерну тенденцію до інтеграції та враховуючи його не високу ефективність протидії цьому негативному процесу в Україні, залишається актуальною для нашої держави.

Література:

1. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 23.12.1993 р. № 3792XII: станом на 14 серп. 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/379212#Text>
2. Кирилюк А. В. Види порушень авторських прав в мережі Інтернет. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2012. Т. 2, № 19. С. 62.
3. Кирилюк А. В. Правопорушення авторських прав у мережі Інтернет: поняття та види. *Часопис цивілістики*. 2017. Вип. 22. С. 117121.
4. Тімашов В. О. Захист авторського права в мережі Інтернет: адміністративноправовий аспект. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2015. Вип. 2. С. 134139.
5. Кримінальний кодекс України : Кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341III : станом на 4 жовт. 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/234114#Text>
6. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435IV Відомості Верховної Ради України. 2003. № 4044 URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/43515>

7. Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних із захистом прав інтелектуальної власності : Постанова Вищ. госп. суду України від 17.10.2012 р. № 12 : станом на 16 груд. 2015 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v001260012#Text>

8. Цивільний процесуальний кодекс України : Кодекс України від 18.03.2004 р. № 1618IV : станом на 5. 11. 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/161815#Text>

9. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.84 р. № 8073X Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР) 1984, додаток до № 51, ст.1122) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/8073110#Text>

10. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів 1886 року. Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_051

11. Всесвітня конвенція про авторське право 1952 року. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_052

12. Господарський процесуальний кодекс України : Кодекс України від 06.11.1991 р. № 1798XII : станом на 5.11. 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179812#Text>

ВИКОРИСТАННЯ ГІС-ТЕХНОЛОГІЙ В ЕКОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Зінкевич В.В.,
студент географічного факультету
Київський національний університет імені
Тараса Шевченка
м. Київ, Україна

Геоінформаційні системи – одна зі складових інформаційної системи екологічного управління, що ґрунтується на використанні топографічної інформації та спеціальних екологічних карт. Більшість екологічних проблем має просторовий характер і

потребує картографічного відображення. Забезпечення збалансованого, екологічно - безпечного розвитку окремих територій держави можливе лише за умов розуміння, як функціонують природні та антропогенні комплекси, що перебувають у їх межах.

Екологічну оцінку території проводять з метою виявлення основних екологічних проблем, характерних для досліджуваної території, та визначення гостроти кожної окремо взятої екологічної проблеми і їх сукупності. Будь-яке оцінювання ґрунтується на співвідношенні між властивостями суб'єкта та об'єкта оцінки. Об'єктом в даному випадку є екологічна ситуація, розглянута як територіальне поєднання різних негативних і позитивних з точки зору проживання та стану здоров'я людини природних умов та факторів, що створюють певну екологічну обстановку на території різного ступеня добробуту чи не добробуту [1, с.37].

Вихідною основою картографічного моделювання при екологічних дослідженнях є вчення про єдність та взаємозв'язок предметів й явищ дійсності та закономірностей їх розвитку. Процес моделювання включає такі поєднання між собою стадії такі як вивчення параметрів реально існуючої геосистеми та побутова на цій основі її моделі, а також дослідження моделі та екстраполяції одержаних результатів на його оригінал – геосистему. Екологічна інформація вкрай різноманітна як за походженням, так і за змістом. Вона надходить з офіційних і неофіційних джерел, здобувається в результаті досліджень з використанням різних методів. [2,с. 42.] До неї відносяться матеріали дистанційного зондування, якісні і кількісні характеристики забруднюючих речовин і статистичні дані про обсяги та умови їх надходження у навколишнє середовище, просторова й тимчасова динаміка фактично обмірюваних рівнів і складу забруднень, дані про стан здоров'я населення, рослинному покриві, тваринний світ і багато чого інше.

Метою екологічного картографування є аналіз екологічної обстановки та її динаміки, тобто виявлення просторової і часової

мінливості факторів природного середовища, які впливають на здоров'я людини і стан екосистеми. Для досягнення цієї мети потрібно виконати збір, аналіз, оцінку, інтеграцію, територіальну інтерпретацію і створити географічно коректне картографічне представлення екологічної інформації.

Просторовий характер більшості екологічних аспектів природно-антропогенних систем, їх багатофакторність та значні обсяги даних, що обробляються, зумовили необхідність автоматизації екологічного картографування із застосуванням сучасних комп'ютерних технологій, що дістало назву «географічні інформаційні системи» (ГІС). Вважається, що саме просторовий аналіз є головним напрямом розвитку ГІС. Світовий досвід показав надзвичайну ефективність і перспективність використання ГІС у багатьох сферах життєдіяльності суспільства. ГІС – це інформаційне майбутнє систем екологічного управління; це сучасна комп'ютерна технологія для картографування та аналізу об'єктів навколишнього природного середовища, а також реальних подій, що відбуваються в ньому[2, с.47].

Ці системи являють собою комплекс апаратних і програмних засобів, які забезпечують їх функціонування: надання можливості введення даних, перетворення їх форматів, накопичення їх, вилучення, оновлення та пошук, розв'язання аналітичних і прогнозних, статичних і динамічних задач, вибір форми видачі кінцевого результату, організацію діалогу з користувачем. Технологія ГІС надає новий, сучасніший, ефективніший, зручний і швидкий засіб аналізу і вирішення проблем. Вихідна інформація ГІС може надаватись у картографічному вигляді, супроводжуватись кількісними та якісними описами об'єктів[3, 69-70].

Використання геоінформаційних систем дає змогу виконувати одночасний аналіз багатовимірних даних з використанням цифрових карт, спрощує процедури екологічного прогнозу та оцінку комплексного впливу на природне середовище.

Особливість використання ГІС-технологій у завданнях екологічної безпеки визначається тим, що відомості, викорис-

товувані для підтримки прийняття рішень в області природоохоронної діяльності, надзвичайно різноманітні й, як правило, включають: дані дистанційного (супутникового) моніторингу; дані підсупутникових спостережень, отриманих за допомогою локальних методів моніторингу, наприклад, з борта дослідницького судна; дані офіційної статистики й архівні дані.

Завдяки ГІС-технологіям здійснюється екологічний моніторинг, який дає змогу аналізувати та впорядковувати знання про властивості реальних об'єктів дійсності, визначати найсуттєвіші властивості з теоретичної точки зору, будувати картографічні моделі, які відтворюють ці властивості, аналізувати та порівнювати ідеальні моделі з реальними об'єктами та явищами, виділяти нормальні та аномальні чинники, співставляючи ідеальні карти з реальними об'єктами, створювати та розвивати різноманітні теоретичні побудови, уточнювати та вдосконалювати теоретико-картографічну модель шляхом послідовних наближень до мети дослідження та об'єкта моделювання.

Література:

1. Боголюбов В. М., Клименко М.О., Мокін В. Б. Моніторинг довкілля: підручник. Вид.2-ге, перероб. і доп. Вінниця, 2010. 232с.
2. Зацерковний В. І., Тішаєв І. В. Застосування матеріалів дистанційного зондування в завданнях моніторингу екологічних небезпек і кількісного оцінювання рослинності. *Наукоємні технології*. 2016. № 1 (29). С. 42 – 47.
3. Геоінформаційні системи в екології. – Електронний навчальний посібник / Під ред. Є. М. Крижановського. – Вінниця : ВНТУ, 2014. - 192с.

ОСОБА ПОХИЛОГО ВІКУ ЯК СУБ'ЄКТ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ

*Ільченко Н.Д.,
студентка ОР “Бакалавр” ННІП
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

Важливе місце в наукових дискусіях займає тема кримінальної відповідальності неповнолітніх й нижньої межі віку, з якої може наставати відповідальність за вчинення діяння, що містить в собі ознаки кримінального правопорушення, адже вік особи є однією з обов'язкових умов притягнення її до відповідальності та обов'язковою ознакою суб'єкта складу правопорушення. Крайньої ж вікової межі відповідальності не встановлено, та й загалом, не так багато уваги приділяється іншій категорії осіб, що також потребує особливого захисту зі сторони держави внаслідок свого віку - літнім людям.

Водночас, спецдоповідач ООН з прав літніх людей Роза Корнфелд-Матте зазначала про так зване “старіння” населення, адже передбачається, що чисельність населення світу у віці 65 років і старше в період 2015-2050 років збільшиться у два з половиною рази - з 608 млн. до 1,6 млрд. осіб. Загалом же, за підрахунками науковців, якщо у 1980 році частка жителів планети старше 60 років становила менше шести відсотків від кількості населення світу, то до 2050 року перевищить 16 відсотків [1].

Таким чином, логічним є висновок про триваюче збільшення відсоткового показника літніх людей у віковому складі населення. Щодо визначення самих меж такого віку, то тут доктрина не має єдиної думки, проте на підставі класифікації Всесвітньої організації охорони здоров'я можна виокремити, що похилим вік вважається від 60 до 75 років, 75 - 90 - це старечий вік, від 90 - це

довгожителі [2, с.60]. З огляду на це, робимо висновок, що для потреб законодавства термінологія “похилий вік” певною мірою об’єднує у собі всі три категорії.

Зважаючи на вищезазначене, Україна, як держава, що визнає себе та соціальною, правовою, має направити свою політику на захист цієї категорії осіб. Адже, як зазначає Мирошніченко Н.М., в реаліях сьогодення незахищеність осіб похилого віку від соціальних та економічних явищ останніх років може призвести до зростання злочинності [2, с.60]. Так, відповідно до статистичних даних Міністерства внутрішніх справ частка засуджених осіб віком від 65 років у 2012 р. складала 0.69%, у 2014 р. - 0.9%, у 2016 р. - 0.94%, у 2018 р. - 1.03%, у 2019 р. - 1.12% [3, с.33]. З огляду на це, вважаю важливим зауважити необхідність розвитку питання щодо особи похилого віку як суб’єкта кримінального правопорушення.

Звертаючись до історичного досвіду дослідження цієї проблематики, можна зазначити, що згадки про відповідальність осіб похилого віку зустрічаються ще у Єфремівській Кормчі (джерело права Київської Русі кінця XI -початку XII ст). Там йде мова про розподіл покарання винних у скотолозтві залежно від віку, в якому був вчинений злочин, та наявності законної дружини. Так, для тих, хто скоїв цей злочин до 20 років, повинні були призначати 20 років відлучення від Таїн, у період з 20 до 50 років та одруженим – 30 років, а одружених віком більше за 50 років – допускати до причастя тільки перед смертю [4, с.174]. Надалі достеменних згадок з цього приводу немає, проте аналіз кримінально-процесуального законодавства початку XVIII століття дозволяє вважати, що похилий вік пов’язувався з досягненням 70 років. Відповідно до Короткого зображення процесів і судових тяжб 1716 р., до особи, старшої за 70 років, не могли застосовувати тортури [5, с.29].

Так можна дійти висновку про поступове підвищення віку особи, яка визнавалась похилою, а також, що така категорія осіб пов’язувалась з певними пом’якшеннями у відповідальності, що до них застосовувалась. Про це свідчить і той факт, що,

відповідно до указу імператора Павла I 1798 р., було заборонено застосовувати до осіб у віці понад 70 років тілесні покарання, а Уложенням про покарання кримінальні та виправні, прийнятим в 1846 р., для таких осіб страта і каторга підлягали заміні поселенням [5, с.33,46].

Сучасне українське законодавство також містить в собі положення про застосування певних пом'якшень, так, відповідно до ч.2 ст. 64 Кримінального кодексу України до осіб у віці понад 65 років не застосовується довічне позбавлення волі. Певні пом'якшення пов'язуються й з настанням пенсійного віку, так, мова йде про неможливість застосування громадських і виправних робіт, а також обмеження волі [6].

Насамперед, такі дії законодавця можна пов'язати з фізичним станом таких осіб. Також важливим фактором, як зазначає Мирошніченко Н.М., є старіння нервових тканин мозку, внаслідок чого настають певні зміни в психіці, що в подальшому може призвести до дратівливості, а також неможливості об'єктивно оцінити обстановку. До того ж, такі особливості осіб похилого віку стають причиною відсутності здатності усвідомлювати й керувати своїми діями, прогнозувати як свої, так і чужі вчинки, їх наслідки [2, с.60-61]. Звісно, що не всі літні люди піддаються таким фізіологічним змінам, проте нерідко можна почути історію бабусі, що віддала всі свої збереження шахраям не задумуючись.

Цікавою, водночас, є думка науковців, що пропонують взагалі відмовитись від можливості визнання суб'єктом злочину особу похилого, яка внаслідок певних вікових змін не може усвідомлювати свої дії. Так, до прикладу, подібну ідею висловлює Ситковська О.Д., що пропонує внести зміни до кримінального законодавства про неможливість притягнення до кримінальної відповідальності осіб похилого віку, якщо внаслідок фізіологічного одряхління, не пов'язаного з психічним захворюванням (розладом), вони не могли при скоєнні конкретного дії усвідомлювати значення його дій або керувати ними [7, с.124].

Схожу думку має і Байбарін А.А., відтак, у своїй роботі він висловлює ідею, що літній вік зумовлює специфічні біологічні перетворення у фізіологічній та психологічній сферах, не пов'язані з психічними розладами. А отже, наприклад, одряхління або старече недоумство можуть бути покладені в основу звільнення особи від кримінальної відповідальності у разі, коли вони призводять до нерозуміння особою суспільно небезпечного характеру своїх дій, чи визначають неможливість керувати ними. Таку позицію автор висловлює у зв'язку з тим, що такі зміни найчастіше незворотні та мають строго виражений віковий характер [8, с.128].

На сьогодні ж в рамках чинного законодавства регулювання цього питання відбувається через критерії осудності та неосудності. Так, якщо за висновком експерта, особа не могла усвідомлювати свої дії (бездіяльність) або керувати ними внаслідок хронічного психічного захворювання, тимчасового розладу психічної діяльності, недоумства або іншого хворобливого стану психіки, то в такому разі виключається можливість осудності, а отже, така особа не підлягає кримінальній відповідальності.

З огляду на важливість досліджуваного питання, вартими уваги є підходи, запропоновані робочою групою з питань розвитку кримінального права у проєкті КК України [9]. Фахівці робочої групи пропонують дещо змінити усталені підходи до регламентації відповідальності осіб похилого віку. Зміни пропонуються саме у віці, з досягненням якого передбачаються пом'якшення, відтак, вразливою особою, зокрема, визнається така, що досягла 70-річного віку. З моменту його досягнення фахівці пропонують унеможливити застосування до таких осіб довічного ув'язнення, безоплатних та суспільно корисних робіт. Таким чином, можна дійти до висновку про можливість зміни такої вікової межі у зв'язку з пропозиціями фахівців, викладеними у проєкті КК України, проте, чи є вони доцільними і чи стануть для нас реальністю покаже час.

Висвітлене дає підстави зробити висновок, що необхідна

подальше дослідження питання особливостей особи похилого віку як суб'єкта складу кримінального правопорушення як на законодавчому, так і на доктринальному рівні. Крім цього, на мою думку, варто приділити більше уваги розробці вікової осудності та можливості внесення до переліку пом'якшуючих обставин, зокрема, вчинення кримінального правопорушення особою похилого віку.

Література:

1. Експерт ООН: усі покоління зобов'язані піклуватися про благополуччя людей похилого віку [Електронний ресурс] // Новини ООН. – 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://news.un.org/ru/story/2018/09/1339452>.

2. Мирошниченко Н. М. Особа похилого віку як суб'єкт кримінального правопорушення / Н. М. Мирошниченко. // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – 2015. – №16. – С. 60–62.

3. В'юник М. В. Кримінально-правове регулювання в Україні: реалії та перспективи (аналітичні матеріали) [Електронний ресурс] / М. В. В'юник, М. В. Карчевський, О. Д. Арланова // Право. – 2020. – Режим доступу до ресурсу: <http://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/18398>.

4. Цветкова Ю. В. Єфремівська Кормча – джерело права Київської Русі (кінець XI – початок XII ст.): дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: 12.00.01 / Цветкова Ю. В. – Київ, 2003. – 210 с.

5. Плашовецький О. А. Кримінально-правова диференціалція віку : дис. канд. юр. наук : 12.00.08 / Плашовецький О. А. – Львів, 2017. – 200 с.

6. Кримінальний кодекс України [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#n91>.

7. Ситковская О. Д. Психология уголовной ответственности / О. Д. Ситковская. – Москва: Норма, 1988. – 285 с.

8. Байбарин А. А. О НЕОБХОДИМОСТИ ЗАКОНОДАТЕЛЬНОЙ РЕГЛАМЕНТАЦИИ ПОЖИЛОГО ВОЗРАСТА

СУБЪЕКТА ПРЕСТУПЛЕНИЯ / А. А. Байбарин. // Бизнес в законе. – 2008. – №2. – С. 126–128.

9. Текст проекту нового Кримінального кодексу. [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://newcriminalcode.org.ua/upload/media/2021/11/25/kontrolny-j-proekt-kk-24-11-2021.pdf>. (дата звернення 27.11.2021).

УДК 343.2

ЮРИДИЧНІ НАУКИ

ОБ'ЄКТ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ: ДЕЯКІ
ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ ТА
РОЛІ В КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІЙ КВАЛІФІКАЦІЇ

Ковальський А. В.,

студент 2 курсу

Навчально-наукового інституту права

Київський національний університет

імені Тараса Шевченка

м. Київ, Україна

Анотація: у цій роботі розкриваються теоретичні питання щодо визначення категорії «об'єкту кримінального правопорушення», типологія безпосереднього об'єкту, участі його в процесі кримінально-правової кваліфікації.

Ключові слова: об'єкт кримінального правопорушення, кримінально-правова кваліфікація, теорія кримінального права, об'єкт кримінально-правової охорони.

Актуальність дослідження проблематики визначення об'єкта кримінального правопорушення виражається в тому, що він є вихідною (основною) складовою вчення про склад кримінального правопорушення, а відповідно є первинним орієнтиром: як під час нормотворчої діяльності, так і під час правозастосування (в першу чергу, кримінально-правової кваліфікації).

Проблема розуміння правового змісту об'єкту кримінального правопорушення – одна з найбільш складних в теорії

кримінального права. На даний момент питання об'єкту кримінального правопорушення досі залишається дискусійним. Вивчення питання про його визначення є необхідним не лише доктрині кримінального права, а й нормотворчій та правозастосовній практиці.

Спірними питаннями щодо об'єкту кримінального правопорушення в науці кримінального права, зокрема є: визначення змісту даного поняття та його роль у кримінально-правовій кваліфікації.

Насамперед, об'єкт – це те, що знаходиться під охороною кримінального законодавства, береться під захист національним кримінальним правом [1, с.458].

У багатьох наукових роботах об'єкт кримінального правопорушення пов'язується із соціальним буттям. Найбільш поширеними підходами в юридичній літературі є визначення об'єкта кримінального правопорушення через:

1. суспільні відносини (особливо набуло популярності серед радянських теоретиків теорії кримінального права, представники: М. Й. Коржанський, В. К. Глістін);

2. соціальні цінності (представники: П.С. Матишевський, Є. В. Фесенко);

3. правовідносини (представник: С. Я. Лихова);

4. реальне порушення кримінально-правової норми або так зване «змішане сприйняття» (представники: М. С. Таганцев).

Змішане сприйняття об'єкта злочину (кримінального правопорушення) було визначальним для виокремлення прогресивного напрямку розвитку нормативістської теорії з визнанням «реального буття» кожної норми, зокрема й об'єкта злочину (кримінального правопорушення), яким є реальні права (блага), що знайшло віддзеркалення в поглядах інших відомих дослідників [2, с.20]. Очевидно, що підходи до визначення даного поняття обумовлені правосвідомістю і окремим підходом до рівня тлумачення, мають свої переваги, недоліки, але при цьому є обґрунтованими.

При розумінні даного теоретичного поняття важливо розмежувати його з об'єктом кримінально-правової охорони. Велика кількість науковців ототожнюють ці два поняття. В теорії кримінального права однією з точок зору є те, що об'єкт кримінально-правової охорони – це суспільні відносини, які перебувають під охороною кримінального закону, та які ще не зазнали злочинного впливу [3].

А безпосередній об'єкт злочину (кримінального правопорушення) – ті суспільні відносини, які змінюються під час вчинення посягання на об'єкт кримінально-правової охорони [4, с. 35]. З наведених вище положень, можна зробити висновок про найбільш оптимальне визначення об'єкта кримінального правопорушення, що це конкретна соціальна цінність, поставлена під охорону кримінального права шляхом створення нормативної юридичної конструкції складу певного виду кримінального правопорушення (окремого його різновиду) та конкретних нормативних орієнтирів.

Для визначення ролі об'єкта кримінального правопорушення в кримінально-правовій кваліфікації треба для початку розібратися з визначенням даного терміну. Багато теоретиків кримінального права ототожнюють це поняття з поняттям кваліфікації кримінальних правопорушень. Інші ж визначають його як більш широке поняття, яке поглинає за своїм змістом кваліфікацію кримінальних правопорушень. Існує думка, що кримінально-правова кваліфікація це багатоаспектна категорія, яка включає в себе, окрім кваліфікації кримінальних правопорушень, ще й як кваліфікація діяння, що не є кримінально-протиправним, проте має кримінально-правове значення, діяння, що вчинене неосудною особою та інші [5].

Існують різні думки щодо класифікації об'єктів у кримінальному праві [2]. У теорії кримінального права – переважно на основі робіт радянського періоду систематизація (класифікація) об'єктів кримінального правопорушення здійснюється за двома підставами і в двох напрямках: «по вертикалі» і «по горизонталі». Знову ж таки є різні підходи до

систематизації, кожен з яких має право на життя і є обґрунтованим. Вважаю за потрібним зупинитися саме на безпосередньому об'єкті кримінального правопорушення, який знаходиться на останньому рівні в класичному підході київської школи права до класифікації «по вертикалі». Саме безпосередній об'єкт завжди є обов'язковим елементом, що характеризує об'єкт кримінального правопорушення як складову юридичного складу правопорушення (далі – ЮСКП). Саме наявність складу в діянні є підставою до притягнення до кримінальної відповідальності, яка виражається в заходах кримінально-правового впливу. У багатьох випадках безпосередній об'єкт кримінального правопорушення виступає орієнтиром при систематизації відповідних статей в межах окремих розділів Особливої частини КК.

З урахуванням підстави пріоритетності, за якою здійснюється класифікація «по горизонталі», безпосередні об'єкти поділяються на основний безпосередній, обов'язковий додатковий безпосередній і альтернативний додатковий безпосередній [1, с. 468].

Деякі науковці виділяють лише основний безпосередній і додатковий об'єкт кримінального правопорушення [2]. Перший із зазначених мною, визначається тим, що особа прагне посягти на нього, вчиняючи кримінальне правопорушення. Обов'язковий додатковий вирізняється через характеристику того, що посягання нього є обов'язковою вимогою заподіяння шкоди основному об'єкту. Альтернативний додатковий передбачає наявність декількох об'єктів у кримінально-правовій нормі, одному з яких заподіюється або може бути заподіяна шкода [1]. Усі ці різновиди можуть виступати частиною ЮСКП і відігравати роль у кримінально-правовій кваліфікації.

Отже, є різноманітні підходи до визначення об'єкту кримінального правопорушення. В кримінальному кодексі Республіки Молдови визначення об'єкту кримінального правопорушення (злочину) закріплене в багатьох статтях. Чітко можна простежити дефініцію в статтях: 133, 134⁵, та інших. Об'єкт діяння відіграє роль у визначенні ступеня шкоди злочину (кримінального

правопорушення) в сукупності з іншими елементами складу злочину (кримінального правопорушення) [6]. На мою думку, є потреба в уніфікації визначення і закріплення його в законодавстві через безпосередню роль об'єкта в кримінально-правовій кваліфікації як складової частини ЮСКП, що є підставою для кримінальної відповідальності. Вважаю найбільш повнозначною концепцію, щодо визначення об'єкту кримінального правопорушення через соціальні цінності, тому що вона є найбільш реалістичною в сучасних умовах через те, що саме поняття «соціальна цінність» є більш конкретною щодо інших підходів до визначення. Це визначення є певним синтезом положень філософії, соціології, аксіології, загальної теорії права на відміну від інших теорій, де багато моментів упускаються. Саме дослідження цієї проблематики може відіграти велику роль у розвитку науки кримінального права і покращення законодавства в цілому.

Література:

1. Кримінальне право: Загальна частина: Підручн. / За ред. А.С. Беніцького, В.С. Гуславського, О.О. Дудорова, Б.Г. Розовського. – К.: Істина, 2011. . – 1149 с – С.: 458, 468.
2. Тацій В.Я. Об'єкт і предмет кримінального правопорушення в кримінальному праві: Монографія / В.Я. Тацій. – Х.: Право, 2016. – 256 с – С.: 20.
3. Коржанский Н. И. Объект и предмет уголовно-правовой охраны / Н.И. Коржанский. – М., 1980. – 248 с.
4. Винокуров В.Н. Объект преступления: аспекты понимания, способы установления и применение уголовного закона: монография / В. Н. Винокуров. – М.: Юрлитинформ, 2012. – 288 с – С.: 35.
5. Ус О.В. Кваліфікація в кримінальному праві. Рукопис. – Харків 2020. – 46 с.
6. УГОЛОВНЫЙ КОДЕКС РЕСПУБЛИКИ МОЛДОВА. URL: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=12532-5&lang=ru (дата звернення: 18.11.2021).

PROBLEMS OF PUBLIC GOVERNANCE IN THE FIELD OF
FORMATION OF AFFORDABLE INFRASTRUCTURE FOR
LOW MOBILE PEOPLE

Kovtunenکو O.V.,

*graduate student, Department of Regional Policy,
Educational and Scientific Institute of Public Administration
and Civil Service, Taras Shevchenko National University of Kyiv
Kyiv, Ukraine*

Abstract: *Social inclusion and the creation of a barrier-free environment in Ukraine are traditionally viewed in the context of policies for people with disabilities, members of low mobility groups. There is a set of challenges in Ukrainian society related to the existence of problems for various low-mobility groups regarding the possibility of full, barrier-free access to education, employment, and administrative services. The formation of an unobstructed living environment in public space and access to infrastructure remain relevant. The target audiences in the implementation of state strategies, policies, measures and projects to implement a barrier-free living environment in the social and educational spheres, promoting integrated approaches to universal design, accessibility of infrastructure are representatives of low mobility groups, the elderly 50+, families with children under 6, children and adults with disabilities, youth, in particular in the context of employment.*

Key words: *accessibility, infrastructure, low mobility groups, accessibility, public administration.*

Social inclusion and the creation of a barrier-free environment in Ukraine are traditionally viewed in the context of policies for people with disabilities, members of low mobility groups. However, as foreign experience shows, such a methodological approach is somewhat narrow and not typical of modern European and world practice. Developed countries consider broader policies on inclusion and accessibility to be more productive, targeting not only people with disabilities, but also the elderly, mothers with children under 6, children left without parental care, and young. This creates

greater opportunities for involving different groups of citizens in social processes. Special policies are applied for the integration of national minorities and migration communities. A fundamental component in this process is also to ensure a policy of combating discrimination against minorities, achieving real equality of representatives of different groups in various spheres of socio-political and economic life. Integrated approaches to removing the constraints of society are part of the processes of diversity management and strategic programs of social integration. Other common stereotypes about inclusiveness / accessibility are that appropriate conditions and measures to ensure inclusion and accessibility can only be implemented: a) in affluent states / communities, or b) in relatively low-urban cities where there is free physical space for reconstruction / construction of new infrastructure, adapted to the needs of a wide range of people, in compliance with the requirements of universal design. In this context, it is significant that in 2020 the first place and the EU award "Accessible City" was won by the capital of Poland - Warsaw. This fact proves that even a large (over 1.7 million people) city, even from the former socialist camp, with the appropriate political will, realistic strategy, financial and organizational resources is able to successfully implement best practices of infrastructural inclusion and create a barrier-free environment. [1].

It should be noted that effective state and municipal policies to remove barriers to full participation of citizens in the economic and social life of their communities, their social inclusion not only protects their fundamental rights and improves their comfortable living and well-being, but also reduces overall social tensions and accelerates economic development of the state. Conversely, the weak inclusiveness of the health care, education, social protection, infrastructure, technology and labor markets negatively affects the objective indicators of the state.

There is a set of challenges in Ukrainian society related to the existence of problems for various low-mobility groups regarding the possibility of full, barrier-free access to education, employment,

and administrative services. The formation of an unobstructed living environment in public space and access to infrastructure remain relevant. The target audiences in the implementation of state strategies, policies, measures and projects to implement a barrier-free living environment in the social and educational spheres, promoting integrated approaches to universal design, accessibility of infrastructure are representatives of low mobility groups, the elderly 50+, families with children under 6, children and adults with disabilities, youth, in particular in the context of employment. For people with disabilities, representatives of low-mobility groups, the availability of transport, street and social infrastructure remains relevant. Families with children under 6 have similar problems with available infrastructure.

The needs of the elderly 50+ are characterized by the needs for employment, lifelong learning for employment and self-development. Therefore, comprehensive approaches, integrated programs in the organization of living space, implementation of systemic solutions for the gradual removal of access problems, better integration into the socio-economic life of various groups of citizens in foreign countries open opportunities for Ukraine to follow and adapt the best foreign experience in Ukrainian realities. In particular, to expand the systemic vision of problems, prevention of challenges in various areas. The formation and implementation of such comprehensive measures requires inclusive dialogue with representatives of target audiences, involvement of civil society organizations, cooperation, government partnerships with organizations, initiatives that care for specific areas of development (eg, lifelong learning, social integration programs, etc.).

Ukraine is already taking some steps to increase the inclusiveness of Ukrainian society by joining forces with international partners. In particular, in 2020, our country became a participant in the international project "Biarritz Partnership", which was launched by the leaders of the Group of Seven (G7) - Canada, France, Germany, Italy, Japan, Great Britain and the United States. The purpose of the partnership is to consolidate efforts to ensure

gender equality, achieve equal rights and opportunities in society and the absence of restrictions on any grounds. Under the Biarritz Partnership project, Ukraine has made commitments in five areas:

- accessibility of public space, favorable for families with children and low mobility groups;
- education of children on equal rights of men and women;
- prevention of violence;
- ensuring equality in the remuneration of men and women;
- creating favorable conditions for increasing the role of men in child care.

Review of policies and practices of foreign countries in such areas as education, infrastructure, communications, access to information, favorable socio-economic mechanisms of inclusive society is appropriate for Ukrainian realities [2.3].

Literature:

1. Warsaw wins 2020 Access City Award. European Commission | Choose your language | Choisir une langue | Wählen Sie eine Sprache. URL: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?lang-Id=en&catId=750&furtherNews=yes&newsId=9502> (date of access: 28.11.2021).

2. Contributors to Wikimedia projects. Group of Seven - Wikipedia. Wikipedia, the free encyclopedia. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Group_of_Seven (date of access: 28.11.2021).

3. Social inclusion of people with disabilities through employment. Share and Discover Knowledge on SlideShare. URL: <https://www.slideshare.net/undpukraine/social-inclusion-of-people-with-disabilities-through-employment> (date of access: 28.11.2021).

ЩОДО ВИЗНАЧЕНЬ ПОНЯТТЯ ЗАПОБІГАННЯ
ЛЕГАЛІЗАЦІЇ (ВІДМИВАННЯ) ДОХОДІВ, ОДЕРЖАНИХ
ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ

Кундельська І.С.,

*аспірант Національної академії внутрішніх справ
м. Київ, Україна*

Анотація: У статті теоретично обґрунтовано ідеологію та зміст легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом. Зокрема, описано погляди різних науковців щодо визначення сутності поняття «відмивання» грошей. Також розглянуто визначення легалізації (відмивання) доходів в українському законодавстві та сформульовано авторське розуміння досліджуваного поняття.

Ключові слова: легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, тіньова економіка, фінансові дії, конверсія, грошові кошти.

Економічно-фінансова складова українського суспільства постійно розвивається, разом з цим відповідно покращується технологія проведення фінансових операцій, як результат транснаціональна/національна злочинність за допомогою вливання злочинних капіталів в економіку створює загрозу для фінансових ринків України в цілому.

Змістовний вклад в розроблення національних та інтер-національних систем протидії відмиванню доходів, одержаних злочинним шляхом стосовно проблеми тінізації економіки зроблено такими зарубіжними вченими, як У. Гілмор, Дж. Гросман, Ф. Бретт, Х.-Х. Кернер та Е.Дах, Дж. Модінгер, Т. Рейтер, Р. Седдіг, Дж. Робінсон, К. Коттке, Дж. Жданович та іншими.

Науково-теоретичні дослідження щодо протидії та запобігання легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом продемонстровані у працях відомих вітчизняних вчених у різних галузях права, зокрема: О.М. Бандурки, О.М. Джужи,

М.І. Бажанова, А.С. Беніцького, Ф.Г. Бурчака, В.К. Грищука, Л.М. Долі, О.Г Кальмана, М.Н. Мироненка, М.І. Мельника, Є.О. Несвіта, В.М. Поповича, Н.В. Сєліхова, О.Ю. Якімова, А.В. Яковлева, П.П. Андрушка та ін.

Крім того, питання протидії відмиванню доходів в своїй науковій діяльності досліджували А.Ф. Волобуєв, В.І. Галаган, Н.С. Карпов, О.Є. Користін, М.В. Лошицький, В.В.Черней, С.С. Чернявський, А.Г. Чубенко, Д.М. Павлов, Ю.О. Волошин, А.М. Колодій, О.О. Дудоров та інші.

У науковій літературі та в юриспруденції запропоновано багато визначень цього поняття. За даними британського правознавця У. Гілмора, термін «відмивання» використовувався службовцями правоохоронних органів США як професійний жаргонізм, однак поширився він під час Уотергейтського політичного скандалу в США в середині 70-х рр. минулого століття [1].

Американський кримінолог Е. Сазерленд розвивав концепцію, що легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, належить до категорії «білокомірцевої злочинності» і був першим, хто довів це до свідомості суспільства та визначав її як комплекс правопорушень, які вчиняються шанованими особами з високим соціальним статусом у межах їхніх професійних обов'язків та з порушенням наданої довіри. У кримінологічній літературі замість поняття «білокомірцева злочинність» усе частіше використовують терміни «службові злочини», «корпоративна злочинність» [2, с. 44].

Німецькі дослідники Х.-Х. Кернер та Е. Дах під відмиванням доходів розуміють усі операції, які здійснюються з метою на першій стадії приховати наявність, походження або цільове призначення майнових цінностей, одержаних від злочину, щоб на другій стадії регулярно отримувати з них доходи [3].

Нині вітчизняними вченими також запропоновано багато визначень поняття «легалізація (відмивання) доходів, отриманих злочинним шляхом». Зокрема, О.М. Бандурка відмивання доходів, одержаних злочинним шляхом, трактує як прихову-

вання істинного джерела отриманих матеріальних цінностей, перетворення незаконної готівки в іншу форму активу, приховування істинного власника незаконно набутих доходів тощо [4, с. 35].

Л.М. Доля під легалізацією грошових коштів та іншого майна, здобутих злочинним шляхом, вбачає здійснення різних економічно значущих дій з одержаними внаслідок вчинення злочину грошовими коштами та іншим майном [1, с. 93].

На думку Н.М. Мироненко, під «відмиванням» коштів слід розуміти інвестування або переказ грошових коштів, зароблених злочинним шляхом, з метою приховування джерела їх надходження [5, с. 25].

О.Є. Користін визначає, що відмивання коштів – це негативне соціально-економічне явище, в основі якого приховування незаконного походження доходів, спотворення інформації про природу їхнього походження, місцезнаходження, розташування, рух, дійсну належність та прав власності на такі доходи, а також надання їм у будь-яких формах правомірного вигляду, коли особі відомо, що ці матеріальні блага є доходами, отриманими незаконним шляхом, а також інші дії, прямо або опосередковано пов'язані з оформленням правомірності фактичних відносин володіння, користування, розпорядження доходами або з прихованням їх незаконного походження [6, с. 29-30].

Професор, доктор юридичних наук А.Г. Чубенко в співавторстві з кандидатом юридичних наук М.С. Удовиком вважають, що відмивання доходів від корупційних діянь являє собою складний процес, що включає безліч операцій, проведених різними методами, які постійно вдосконалюються [7, с. 186].

С.С. Чернявський вважає, що вітчизняні фахівці вико ристовують системний підхід, за яким тіньова економіка – складне явище, що відображає багаторівневу систему соціально-економічних відносин, а західні дослідники надають перевагу так званому операційному (технологічному) підходу, якому властиве трактування тіньової економіки через вимірювання її зовнішніх виявів. [8, с. 7].

В економічній енциклопедії за редакцією С.В. Мочерного визначення «відмивання грошей» розтлумачується як операції, які проводить власник грошей, аби приховати справжні джерела їх надходження і надати таким операціям законного характеру. При цьому використовуються такі прийоми, як численні переведення грошей через дочірні компанії, у ході яких «губляться» першоджерела платежів, надходження переводяться у готівку. Таким чином часто гроші, одержані в незаконному бізнесі, вкладаються у цілком легітимні й прибуткові проекти [9].

В редакції Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» від 16.08.2020 року в статті 5 вказано, що до легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, належать будь-які дії, пов'язані із вчиненням фінансової операції чи правочину з доходами, одержаними злочинним шляхом, а також вчиненням дій, спрямованих на приховання чи маскуванню незаконного походження таких доходів, чи володіння ними, прав на такі доходи, джерел їх походження, місцезнаходження, переміщення, зміну їх форми (перетворення), а так само набуттям, володінням або використанням доходів, одержаних злочинним шляхом [10].

Енциклопедія сучасної України трактує «відмивання грошей» як поняття, яке використовується для позначення дій, спрямованих на маскуванню джерела походження коштів і майна, одержаних злочинним шляхом, та переведення їх з кримінального у легальний обіг [11].

В термінологічному словникуз питань запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму, фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення та корупції за редакцією Чубенка А.Г., Лошицького М.В., Павлова Д.М., Бичкової С.С. та Юніна О.С. дається наступне визначення відмивання коштів (грошей) (англ. Money laundering [ˈmʌni ˈlɔːndərɪŋ]) - конверсія або переказ майна, якщо відомо, що таке майно являє собою

доходи від злочинів, з метою приховання злочинного походження цього майна або з метою надання допомоги будь-якій особі, яка бере участь у вчиненні основного правопорушення, для того, щоб вона могла ухилитися від відповідальності за свої діяння; приховування справжнього характеру, походження, місцезнаходження, способу розпорядження, переміщення, прав на майно або його належність, якщо відомо, що таке майно є доходами від злочинів; за умови дотримання основних принципів своєї правової системи: придбання, володіння або використання майна, якщо в момент його одержання відомо, що таке майно являє собою доходи від злочинів; участь, причетність або вступ у змову з метою вчинення будь-якого зі злочинів, визнаних такими відповідно до статті 6 Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності (2000 рік, Палермо) замах на його вчинення, а також пособництво, підбурювання, сприяння або надання порад під час його вчинення [12].

Користін О.Є., Аркуша Л.І. та Беніцький А.С. під легалізацією доходів, одержаних злочинним шляхом розуміють негативне соціально-економічне явище, в основі якого приховування незаконного походження доходів, спотворення інформації про природу їхнього походження, місцезнаходження, розташування, рух, дійсну належність та прав власності на такі доходи, а також надання їм у будь-яких формах правомірного вигляду, коли особі відомо, що ці матеріальні блага є доходами, отриманими не законним шляхом, а також інші дії, прямо або опосередковано пов'язані з оформленням правомірності фактичних відносин володіння, користування, розпорядження доходами або з приховуванням їх незаконного походження [13].

Таким чином, легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом не втрачає актуальності серед досліджень в науковому просторі, оскільки дане явище є злободенним та недостатньо вивченим сьогодні. Механізм ефективної протидії вимагає постійного оновлення різного роду інформації в даному напрямку, новітніх досліджень, пропозицій запобігання та протидії незаконному відмиванню грошових коштів як

на території української держави, так і протидії виведенню валюти за межі України.

Крім того, пропонуємо наступне визначення поняття «легалізація доходів, одержаних злочинним шляхом» – надання правомірного вигляду володінню, користуванню або розпорядженню грошовими коштами або іншим майном, одержаними внаслідок вчинення протиправного діяння.

Підсумовуючи наукові думки і правові базиси, слід зауважити, що легалізація доходів, отриманих злочинним шляхом – це головоломний процес здійснення окремих фінансових дій, в ході яких криється незаконне походження таких доходів, а також істинний власник грошових коштів.

Література:

1. Доля Л. М. Небезпека легалізації (відмивання) грошових коштів та іншого майна, одержаних злочинним шляхом/Л. Доля//Право України. – 2002. – № 2. – с. 89.

2. Шнайдер Г.Й. Криминология: пер. с нем./подобщ. ред. и предисл. Л.О. Иванова. Москва, 1994. – 502 с.

3. Кернер Х.-Х. Отмывание денег. Путеводитель по действующему законодательству и юридической практике/Харальд-Ханс Кернер, Эберхард Дах; общ. ред. А.Э. Жалинский [пер. с нем. Т. Родионова, Дж. Воинова]. – М.: Международные отношения, 1996. – с. 38.

4. Бандурка А.М. Украина против «грязных» денег [Текст]: науч.-практ. пособие/А.М. Бандурка, С.В. Симовьян/ Национальный университет внутренних дел. – Х.: Основа, 2003. – 224 с.

5. Мироненко Н.М. Легалізація (відмивання) коштів – різні підходи до поняття: бюлетень з обміну досвідом роботи/Н.М. Мироненко. – К.: МВС України, 2001. – № 136. – с. 25– 28.

6. Користін О.Є., Чернявський С.С. Протидія відмиванню коштів в Україні. Правові та організаційні засади правоохоронної діяльності: навч. посіб./за ред. О.М. Джужі. Київ, 2009.– 272 с.

7. Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі [Текст]: матеріали II Міжнар. наук.- практ.

конф. (Київ, 8 груд. 2017 р.)/[редкол.: В.В. Черней, С.Д. Гусарев, С.С. Чернявський та ін.]. – Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2017. – 412 с.

8. Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ, № 4 (97), 2015. Тіньова економіка як спадщина тоталітарного минулого. Чернявський С.С., с.5-18.

9. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т. 1./Редкол.: С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://studentbooks.com.ua/content/view/40/39/1/32/#15-6713>.

10.Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#top>.

11.«Енциклопедія сучасної України» – багатотомне науково-енциклопедичне видання Інституту енциклопедичних досліджень НАН України.[Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://esu.com.ua/search_articles.php?id=34391#:~:text=%C2%AB%D0%92%D0%86%D0%94%D0%9C%D0%98%D0%92%D0%90%CC%81%D0%9D%D0%9D%D0%AF%20%D0%93%D0%A0%D0%9E%CC%81%D0%A8%D0%95%D0%99%C2%BB%20%E2%80%93%20%D0%BF%D0%BE%D0%BD%D1%8F%D1%82%D1%82%D1%8F%2C,%D0%A2%D0%B5%D1%80%D0%BC%D1%96%D0%BD%20%C2%AB%D0%92.

12.Термінологічний словникз питань запобігання та протидії егалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму, фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення та корупції/ Чубенко А.Г., Лошицький М.В., Павлов Д.М., Бичкова С.С., Юнін О.С. – К.: Ваіте, 2018. – 826 с.

13.Протидія відмиванню коштів: міжнародні стандарти, зарубіжний досвід, адміністративно-правові, кримінологічні, кримінально-правові, криміналістичні засади та система фінансового моніторингу в Україні: підруч./Користін О.Є.,

СИСТЕМА СТРИМУВАНЬ І ПРОТИВАГ – ДОСВІД
ФУНКЦІОНУВАННЯ В УКРАЇНІ ДО ПРИЙНЯТТЯ
КОНСТИТУЦІЇ 1996 РОКУ

Кушнір А. М.,
студентка Інституту Права
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна

Анотація. В даній роботі розглядається питання функціонування системи стримувань і противаг в Україні до прийняття Конституції від 1996 року як основного способу забезпечення реалізації одного з основних принципів сучасної демократичної держави - принципу поділу влади на законодавчу, виконавчу та судову. Досліджується, що являє собою система стримувань і противаг як правове явище, яке значення воно має для державотворення як історичного закономірного процесу, частково розглядається питання генезису теорії системи стримувань і противаг.

Ключові слова: система стримувань і противаг, принцип поділу влади, демократія.

Для України, яка на конституційному рівні позиціонує себе як сучасна демократична правова держава, особливого значення набуває необхідність дотримуватися основних принципів “демократичної країни 21 століття”. І одним з таких принципів вже протягом не одного століття визнається принцип розподілу державної влади.

Вперше ідею поділу державної влади на 3 незалежні гілки обґрунтував в своїх наукових доробках англійський філософ Джон Локк. Зокрема, він намагався донести до своїх

сучасників, що практичне втілення ідеї “поділу влад” є тим самим гарантом проти узурпації влади.

З кінця 17 століття розуміння вказаного принципу не зазнало значної трансформації, а його основне призначення, висвітлене Локком ще понад 3 століття тому, й досі не втрачає своєї актуальності.

Отже, поділ державної влади на 3 незалежні одна від одної гілки передбачає, що три основні функції держави - законотворча (писання та прийняття законів), виконавча (забезпечення виконання законів) та судова (забезпечення правильного застосування законів та покарання за їх недотримання) - здійснюються різними посадовими особами (або органами), які у своїй діяльності мають залишатися незалежними, але при цьому між ними має існувати певний взаємоконтроль, який покликаний попереджати свавілля з боку будь-якої з гілок.

Й, очевидно, що повноваження кожного органу, який належить до тієї чи іншої гілки державної влади, мають бути чітко законодавчо врегульовані. При цьому такі повноваження мають бути взаємоузгодженими між трьома гілками влади, щоб унеможливити їх неправильне застосування на практиці та забезпечити стабільне управління державними справами. І саме з цією метою в законодавстві більшості сучасних демократичних держав прописані положення, які, з одного боку, підкреслюють незалежність трьох гілок влади, а з іншого - встановлюють повноваження взаємоконтролю однієї гілки щодо іншої на випадок неналежного виконання останньою свого призначення. Відповідно, сукупність зазначених приписів утворює систему стримувань і противаг.

Зміст системи стримувань і противаг залежить від характеру і рівня розвитку державного механізму країни, стану економіки, суспільства в цілому, від історичних, національних, політичних та інших традицій, які склалися в цій державі [1, с. 18]. А тому беззаперечним є той факт, що тривалий історичний досвід становлення сучасної Української держави залишив значний відбиток і на окремих спектрах державного управ-

ління, в тому числі, й на функціонуванні системи стримувань і противаг. Саме тому для кращого розуміння особливостей застосування цього правового інституту в межах національного досвіду доцільно буде розглядати дане питання у взаємозв'язку з історичним аспектом розвитку української державності.

Сучасна система стримувань і противаг в Україні бере свій початок ще з 20 століття - з умов політичної нестабільності, комунізму, “радянізації” та сильного регресу в питанні державного управління на фоні стрімкого розвитку передових європейських держав.

Якщо говорити про 10-ті та 20-ті роки минулого століття, то згадка про принцип розподілу влади міститься в положеннях Конституції Української Народної Республіки від 29 квітня 1918 року. Так, у ст. 23 було встановлено: «Верховним органом влади УНР являються Всенародні збори, які безпосередньо здійснюють вищу законодавчу власть в УНР і формують органи виконавчої і судової влади УНР» [2]. Тобто, хоч і на декларативному рівні, але вже ж вбачається ідея встановлення системи стримувань і противаг, яка була б покликана на законодавчому рівні урівноважити три гілки влади з метою ефективного державного управління. Однак, згадане положення здійснило виключно ідейний вплив на процес державобудування, оскільки Конституція 1918 року так й не вступила в силу через державний переворот.

В найбільш широкому розумінні, теорія і практика державного будівництва СРСР, до складу якого входила і радянська Україна, відкидала принцип поділу влади [3, с. 8]. Відповідно, про існування такого явища як система стримувань і противаг в контексті державного управління на законодавчому рівні не згадувалось понад півстоліття.

Це, в першу чергу, було зумовлено тим, що вся державна влада за часів Радянського Союзу перебувала в руках представницьких органів - рад (Всесоюзний з'їзд Рад як найвищий орган в системі органів керування країною, сільські та міські ради). Зокрема, стаття 3 Конституції СРСР 1936 року

встановлювала наступне: «Вся влада в СРСР належить трудящим містам і селам в особі Рад депутатів трудящих». Тобто, принцип поділу влади відкидався на конституційному рівні, а положення системи стримувань і противаг на той час існували лише в наукових доробках тогочасних вчених-політологів.

Вперше за довгий час керівні еліти пострадянських держав звернулись до ідеї розподілу державної влади на три окремі гілки після розпаду Радянського Союзу. Так, в розділі 3 Декларації про державний суверенітет України зазначалось: «Державна влада в Республіці здійснюється за принципом її розподілу на законодавчу, виконавчу та судову» [4]. Плацдармом для встановлення принципу розподілу влад як одного з основоположних став політичний досвід передових країн Європи та Сполучених Штатів.

Однак тут, все ж таки, яскраво виражений момент відхилення від цього принципу протягом тривалого часу - якщо за часів СРСР законодавча влада поглинала в себе виконавчу та судову, то в 90-х роках, з початком незалежності, ситуація кардинально змінилась. Стрімка поява інститутів президентства, парламентаризму, багатопартійності та інших, які хоч і складали собою кращі зразки систем стримувань і противаг з досвіду розвинених демократій мала безпосереднім наслідком вивіщення виконавчої гілки влади [5, с. 245]. Погіршувалось таке становище ще й фактом практичного застосування Конституції УРСР від 1978 року до прийняття нового Основного Закону.

Тому, протягом більше 5 років державотворчий процес в Україні відбувався за умов декларативного проголошення принципу поділу державної влади на три гілки як взаєморівнозначні з однієї сторони, та фактичним переважанням виконавчої влади над законодавчою та судовою, що дисбалансувало управління державою та ставило під загрозу дотримання всіх інших принципів демократичної держави, з іншої сторони.

Аналізуючи положення Конституції УРСР від 1978 року з редакціями 90-х років (далі - Конституція 1978 року), можна

констатувати, що левова частка повноважень в сфері управління державою належала Президенту України. Саме ця посадова особа виступала як глава держави, так і глава виконавчої влади одночасно. Зокрема, особливо широкими на той час були повноваження Президента щодо Кабінету Міністрів: президент призначав і звільняв з посади Прем'єр-міністра України, формував склад КМУ в цілому, скориговував його діяльність, скасовував акти КМУ на власне переконання тощо.

Але все ж, було б несправедливо стверджувати, що влада Президента за Конституцією 1978 року в межах його повноважень не могла бути ніким та нічим обмеженою. Так, на конституційному рівні закріплювалось, що у разі визнання Конституційним Судом України указів чи розпоряджень Президента такими, що суперечать Конституції законам України, вони вважаються нечинними [6].

Також, Верховна Рада України мала право накладати вето на укази Президента України та постанови Кабінету Міністрів України у разі, якщо вони суперечать Конституції та законам України [6].

У виключних випадках за висновком Конституційного Суду України Президент міг бути зміщений з посади Верховною Радою України. Однак такий спосіб відсторонення чинного Президента від його посади міг мати місце лише на підставі вчинення главою держави діянь, які беззаперечно порушували б приписи Конституції та законів України.

Ще одним способом впливу на Президента України як глави виконавчої влади був референдум з питання про дострокове припинення повноважень Президента, який скликався Верховною Радою за ініціативою громадян України. Однак ця конституційна норма так і не отримала хоча б потенційної можливості бути застосованою, адже так і не було прийнято спеціального акту (закону), який би регламентував дану процедуру.

Нарешті, якщо згадати за правове положення судової гілки влади, досить важко заперечувати той факт, що вся судова

система України на той час повністю була залежною від законодавчої влади. При чому, така залежність закріплювалась на конституційному рівні - пункт 10 частини 3 статті 97 Конституції 1978 року закріплював виключні повноваження ВРУ щодо обрання Верховного Суду України, суддів обласних і Київського міського судів.

Отже, якщо підсумовувати вище викладене стосовно рівня дотримання принципу поділу влад та стану системи стримувань і противаг в Україні у період з проголошення незалежності та до прийняття нової Конституції 1996 року, можна сміливо стверджувати, що спроби втілення даного принципу в механізм державного управління були, однак рівності трьох гілок влади хоча б на декларативному рівні тогочасному законодавцю так і не вдалося. Стало очевидним, що Конституція 1978 року, навіть з численними змінами та поправками, не могла більше виконувати роль основного закону молодій демократичній державі.

Саме тому, 28 червня 1996 року Верховна Рада України прийняла і ввела в дію Конституцію України, в статті 6 якої чітко закріплено, що державна влада в Україні здійснюється на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову [7]. З цього моменту й починається кардинально новий етап функціонування механізму системи стримувань і противаг в Україні.

Література:

1. Фрицький Ю. О. Система стримувань і противаг як засіб організації та функціонування державної влади в Україні / Ю. О. Фрицький // Юридичний вісник 2013/4. С. 18. URL:<http://yuv.onua.edu.ua/index.php/yuv/article/view/433/411>.

2. Конституція Української Народньої Республіки (Статут про державний устрій, права і вільності УНР) 29.04.1918 р. n0002300-18 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0002300-18#Text>.

3. Малишкіна Н. О. Принцип поділу державної влади та система стримувань і противаг: генезис і запровадження в

Україні / Малишкіна Н. О. // Теорія і практика правознавства. – 2018. – Вип. 1 (13). С. 8.

4. Декларація про державний суверенітет України 16.07.1990 р. 55-ХІІ URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5-5-12#Text>.

5. Жуков С. В. Пострадянські альтернативи системи стримувань і противаг як складової правової держави / Жуков С. В. // Політологічний вісник, 57. С. 245.

6. Конституція (Основний Закон) України 20.04.1978 р. 888-09 URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/888-09#o17>.

7. Конституція України 28.06.1996 р. 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України 1996. No 30. ст. 141. URL:http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/host/viking/db/ftp/univ/pv/pv_2011_57.pdf.

УДК 337

Педагогічні науки

СПЕЦИФІКА ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Мірошніченко Л.В.,

к. філол. н., доцент

Левадний В.А., Бабенко Ю.Д.,

здобувачі вищої освіти

Дніпропетровський державний

університет внутрішніх справ

м. Дніпро, Україна

У статті визначено особливості та специфіка дистанційного навчання, розкрито його позитивні і негативні аспекти, передбачено перспективні моменти використання, що застосовуються в системі освіти на сьогоднішній день.

Ключові слова: дистанційне навчання, освіта, інформація, технології, розвиток, форма навчання.

Сучасна реальність підносить безліч життєвих випробувань і кризових ситуацій. Однак, освічена людина завжди прагне

знизити ступінь невизначеності, незалежно від сфери діяльності, так як серед хаосу складно прийняти ефективне рішення, особливо, щодо виходу з особливо складних, кризових життєвих обставин. Не виключенням є і сфера освіти.

Сутність людини така, що вона адаптується до будь-яких умов, однак, дуже важливо при цьому не забувати про особистісний розвиток. З появою нових технологій – ЕОМ, комп'ютерів, «всесвітньої павутини» Інтернет, мобільного зв'язку і багато чого іншого, – прискорилися життєві темпи суспільства і з'явилися нові вимоги до фахівців різних областей. Отже, рівень освіти також став на порядок вище. А в останні роки, у зв'язку з виникненням пандемії COVID-19, дистанційне навчання стало пріоритетною формою, так як життя і здоров'я людини – найвища цінність. Таким чином, зазначена тема є актуальною у зв'язку з тим, що поява і загострення питання переходу на дистанційне навчання – це не тільки реакція на світову кризу, а й самодостатня форма отримання освіти. Якісна чи ні – необхідно визначити, проаналізувавши ряд факторів, що впливають на неї.

Аналіз наукових джерел дає підставу викласти зміст основного матеріалу цієї проблеми. Дослідженням питань дистанційного навчання займалися такі науковці, як: М.С. Добрякова [1] і О.В. Юрченко [1], які приділили увагу трьом основним проблемам дистанційного навчання у школі, узагальнивши їх у три категорії, – технічні, організаційні і змістовні; А.А. Пустотіна [2], А.А. Баранова [2] і Б.Н. Гузану [2], які розглядали застосування дистанційного навчання у ВНЗ, його позитивні та негативні моменти, а також запропонували способи його удосконалення; А.Р. Дільков [3], який приділив час питанню використання потенціалу електронного інформаційно-освітнього середовища вузу в дистанційному навчанні; Решетнікова В.В. [4], яка звернула увагу на особливості організації навчального процесу в дистанційній формі. Однак, з урахуванням того, що ситуація з пандемією з кожним роком стає більш проблемною, то питання вдосконалення дистанційного навчання за допомогою вивчення всіх факторів, що впливають, залишається відкритим.

На сьогоднішній день дистанційна форма навчання виступає однією з найбільш пріоритетних і має високий ступінь динамічності в своєму розвитку. Це обумовлено розвитком інформаційних технологій. Саме тому, сьогоднішні реалії дозволяють розглядати дистанційну освіту як повноцінну, що становить конкуренцію серед інших форм навчання. Крім того, навчаючись таким чином, студент може керувати своїм часом і, при необхідності, працювати: таким же дистанційним чином або з особистою присутністю на робочому місці. Варто зауважити, що вже в багатьох державах дистанційна форма навчання давно практикується, особливо актуально це останнім часом, з урахуванням зростання захворюваності COVID-19. Навіть у разі, якщо студент або викладач захворів, є можливість продовжувати навчання за допомогою електронних або мобільних комунікацій. Це все обумовлює безперервність і відкритість освіти, що виступає базовою основою сучасного інформаційного соціуму. Прогрес, пов'язаний з інформаційними технологіями, породжує перетворення форм навчання. Слідуючи змінам суспільних очікувань і потреб, відбувається видозміна надаваних послуг у сфері освіти, стає затребуваним електронне навчання, яке дозволяє забезпечити зростаючий попит на освітні послуги.

З початку появи дистанційної форми навчання, вона розглядалася як варіант підвищення кваліфікації для людей, які вже мають як мінімум одну освіту. Так, завдяки сучасній техніці, стає можливим застосовувати різні технології дистанційного навчання.

COVID-19 спровокував вимушені перетворення навчального процесу навчальних закладів різного ступеня акредитації. Ці зміни були раптові і, перш за все, пов'язані з відмовою від очного навчання на користь дистанційного. «Як наслідок такого різкого переходу на дистанційне навчання всіх учнів суспільству відкрилися всі пов'язані з цим недоліки, що включають комунікативний, навчальний, організаційний і технічний компоненти» [5]. Велика кількість педагогів не була готова до переходу на дистанційне навчання, ні морально, ні фізично. Те ж

саме і щодо студентів. Складнощі пов'язані з тим, що не всі студенти навчені до самостійної роботи, у деяких немає технічного оснащення для дистанційного навчання, деякі не можуть правильно користуватися мережею Інтернет, внаслідок чого не можуть бути об'єктивно оцінені викладачами. На жаль, дистанційною навчальною програмою не передбачені індивідуальні особливості студентів.

Розглядаючи дистанційне навчання в умовах пандемії, як вимушену міру, можливо, найближчі роки, то необхідно нарівні з вищенаведеними недоліками цієї форми навчання зупинитися на її перевагах у цей час. Однак, в цілому, існують досить суперечливі думки щодо ефективності даної форми навчання. Але не варто заперечувати той факт, що присутній і скептичний настрій по відношенню до такої форми освіти, в першу чергу, в його ефективності.

Багато викладачів зарубіжжя погоджуються з думкою, що таке навчання досить ефективно, проте опитування вітчизняних викладачів говорять про те, що вони дотримуються іншого погляду. Як відомо, було проведено соціологічне дослідження доцільності застосування дистанційного навчання у ВНЗ, на думку викладачів. За підсумками опитування можна узагальнити, що більшість з них схиляються до такого:

1. Навчання через мережу Інтернет буде однією з технологій, але не провідною.

2. Якість освіти при дистанційному навчанні тільки погіршиться.

3. Застосування інформаційних технологій учнями в навчальному процесі знаходиться на середньому рівні [6].

Однак, ситуація в світі така, що дистанційна форма навчання дозволить мінімізувати зараження вірусною інфекцією COVID-19, яка в ряді випадків носить смертельний характер.

Таким чином, те, наскільки якісним буде дистанційне навчання, залежить від ряду факторів: ступінь відповідальності викладача, можливості, здібності, бажання учнів і т. д.

Підсумовуючи, варто сказати, що до того часу, поки не буде

вирішена проблема з пандемією, найімовірніше, дистанційна форма навчання буде актуальною. Якщо судити про ефективність такої форми навчання, то вона є не найкращим варіантом. Це вимушений захід, об'єктивно найбільш сприятлива в даних умовах. Хоча для деяких сфер діяльності таке навчання цілком допустимо без втрати якості, тобто, принаймні, навчаючись таким чином, студент нічим не поступається в знаннях, уміннях і навичках тому, який навчається на очній формі.

Разом з тим, існує і категорія людей, зацікавлених саме в дистанційній формі навчання в силу суб'єктивних причин. Очевидно, що дистанційне навчання має ряд переваг і недоліків, які завжди слід враховувати. Однак, на сьогоднішній день дистанційна освіта стала світовим трендом, що вимагає подальшого вивчення та опрацювання нових рішень щодо підвищення якості такого навчання.

Література:

1. Добрякова М.С. Дистанційне навчання в школі: три рівні комунікативних труднощів // моніторинг економіки освіти / М.С. Добрякова, О.В. Юрченко. 2021. № 14. С. 1-10.
2. Пустотіна А.А. Особливості інтеграції дистанційного навчання в освітній простір технічного вузу // Наука. Інформатизація. Технологія. Освіта: матеріали XIV міжнародної науково-практичної конференції «Нові інформаційні технології в освіті і науці НІТО 2021» 1-5 березня 2021 р. м. Єкатеринбург / А.А. Пустотіна, А.А. Баранова, Б.Н. Гузану. 2021. С. 247-256.
3. Дільков А.Г. Про використання електронного інформаційно-освітнього середовища вузу в дистанційній // Наука. Інформатизація. Технологія. Освіта: матеріали XIV міжнародної науково-практичної конференції «Нові інформаційні технології в освіті і науці НІТО 2021» 1-5 березня 2021 р. м. Єкатеринбург / А.Г. Дільков. 2021. С. 519-523.
4. Решетникова В.В. Використання інформаційно-комунікативних технологій в дистанційному навчанні // Наука. Інформатизація. Технологія. Освіта: матеріали XIV міжнародної науково-практичної конференції «Нові інформаційні технології в

освіті і науці НІТО 2021» 1-5 березня 2021 р. м. Єкатеринбург / Решетникова В.В. 2021. С. 594-606.

5. Коморникова О.М. проблеми розвитку дистанційної освіти в Росії // Вісник Шадрінського державного педагогічного інституту / О.М. Коморникова, Є.І. Попова. 2020. № 2(46). С. 111-114.

6. Попова Є.І. Дистанційна освіта: сучасні реалії та перспективи // Освіта і право / Є.І. Попова, А.А. Баландін, Д.Д. Дедюхін. 2020. № 7. С. 203-209.

Юридичні науки

ДОЛЯ ПРОЄКТУ ЗАКОНУ «ПРО ДЕРЖАВНИЙ ЕКОЛОГІЧНИЙ КОНТРОЛЬ»

Левчук В.О.,

*студентка юридичного факультету
Донецького національного університету
імені Василя Стуса
м. Вінниця, Україна*

Анотація: розгляд питання стосовно проєкту Закону України «Про державний екологічний контроль». Розглянуто основні аспекти у випадку його функціонування. Проаналізовано літературу стосовно питання впровадження проєкту Закону №3091 у дію.

Ключові слова: Екологічний контроль, проєкт Закону, навколишнє природне середовище.

Текст доповіді: Конституція України гарантує громадянам право на безпечне для життя і здоров'я довкілля [1], однак рівень контролю за дотриманням виконання даної норми уповноважженими на те особами є достатньо низьким. Проблеми навколишнього середовища в цілому, зокрема, ліси, які незаконно вирубують, прибережні зони - незаконно забудовують, погіршення якості питної води та багато інших шкідливих впливів на довкілля, пов'язані, в тому числі, з неефективністю екологічного

контролю. Як свідчить статистика Всесвітньої організації охорони здоров'я кожні 15 хвилин в Україні помирає 5 людей через поганий стан довкілля, 7 людей стають на облік, як смертельно хворі через забруднення питної води, ґрунтів та повітря [2], тому перед державою, яка позиціонує себе як така, що прагне до кращого, постає необхідність введення Закону «Про державний екологічний контроль» у дію. Також варто стверджувати, що нині в Україні частково втрачено контроль за додержанням суб'єктами господарювання та громадянами екологічних вимог. Місцева влада всіляко намагається регулювати екологічні питання локально, втім, у щорічних доповідях Уповноваженого Верховної Ради з прав людини є чимало скарг на порушення екологічних прав у зв'язку з тим, що екологічний контроль уповноваженими органами не здійснюється або здійснюється неефективно. Саме Уповноважений з прав людини надав рекомендації Верховній Раді України пришвидшити розгляд та прийняття проєкту Закону «Про державний екологічний контроль» [3, с.121].

Достатньо часто у ЗМІ повідомляють про недопущення державних інспекторів на підприємства, в силу чого у них немає можливості оцінити стан дотримання екологічного законодавства. До прикладу, за дорученням Прем'єр-міністра України Гончарука О. В. з метою здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів Публічного Акціонерного Товариства «Транснаціональна Фінансово-Промислова Нафтова Компанія «Укртатнафта» (далі – АТ «УКРТАТНАФТА») представники Державної екологічної інспекції Центрального округу прибули за відповідною адресою задля здійснення перевірки. Після прибуття інспекторів представники даного підприємства повідомили, що керівництво на робочому місці відсутнє, а особа, що назвалася юристом ПАТ «УКРТАТНАФТА», повідомила, що є уповноваженою особою підприємства, однак підтверджуючих документів не надала, та повідомила про те, що ПАТ «УКРТАТНАФТА» не допускає державних

інспекторів до проведення перевірки та ніяких пояснень щодо цього не надала [4]. І такі випадки є непоодинокими.

Сьогодні відносини державного екологічного контролю регулюється Законами України «Про охорону навколишнього природного середовища» [5], «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності», Земельним кодексом України [6], Лісовим кодексом України [7], Водним кодексом України [8], Кодексом про надра [9], Законом України «Про рослинний світ» [10] та іншими. Втім, дані нормативно-правові акти не достатньо відображають особливості здійснення екологічного контролю, зокрема, відсутні положення щодо обов'язків суб'єктів господарювання щодо допуску інспекторів для здійснення перевірок, є необхідність у врегулюванні періодичності та підстав таких перевірок, закріпленні відповідальності за правопорушення тощо. Всі вказані та інші аспекти державного екологічного контролю мають бути вирішені з прийняттям відповідного законодавства. Відтак, до Верховної Ради України внесено законопроект № 3091 від 19.02.2020 р. «Про державний екологічний контроль» [9].

В науковій літературі питання екологічного контролю досліджували такі науковці як Тітенко Г.В., Сисоєва І.М., Стратічук Н.В. та інші. Зокрема Тітенко Г.В., вважає, що це одна із основних функцій управління охороною навколишнього природного середовища [10, с.74]. Отже, дослідження цього питання доцільне і своєчасне в силу того, що здійснення контролю за навколишнім середовищем є необхідним для подальшого ефективного контролю за екологією. У ході його реалізації могла би значно зменшитись кількість порушень у галузі охорони навколишнього природного середовища.

Отже, метою даного дослідження є аналіз положень проекту Закону України від 19.02.2020 р. № 3091 «Про державний екологічний контроль» (далі – проект Закону № 3091), виявлення його переваг та недоліків.

Метою даного проекту Закону № 3091 є захист довкілля, життя та здоров'я людини, а також покращення стану довкілля,

гарантування екологічної безпеки та збереження природних територій та об'єктів, що підлягають особливій охороні. При аналізі проекту Закону № 3091 варто звернути увагу на основні його положення, зокрема, ним визначаються правові та організаційні засади, основні принципи і порядок здійснення державного екологічного контролю, повноваження органів державного екологічного контролю, а також встановлюється відповідальність суб'єктів господарювання за порушення законодавства про охорону навколишнього природного середовища та використання природних ресурсів. Пропонується нове поняття державного екологічного контролю – це діяльність уповноважених органів державного екологічного контролю із забезпечення дотримання вимог законодавства в галузі охорони навколишнього природного середовища та використання природних ресурсів усіма органами державної влади і місцевого самоврядування, суб'єктами господарювання та фізичними особами, що здійснюється з метою досягнення високого рівня захисту довкілля шляхом спостереження за станом довкілля, запобігання, виявлення та фіксації порушень природоохоронного законодавства та притягнення винних осіб до відповідальності. Законопроект запроваджує поняття інтегрована автоматизована система «Екологічний інспектор» - єдиної автоматизованої системи збирання, накопичення та систематизації інформації про заходи державного екологічного контролю, призначеної для забезпечення прозорості заходів екологічного контролю, узагальнення та оприлюднення інформації про заходи державного екологічного контролю, координації роботи органів державного екологічного контролю, вивчення ефективності та законності здійснення заходів державного екологічного контролю. За порушення природоохоронного законодавства суб'єктами господарювання запроваджуються адміністративно-господарські санкції та визначаються підстави, порядок їх накладення. До таких санкцій належить штраф, тимчасова заборона (обмеження) діяльності, що здійснюється із порушенням вимог природоохоронного законодавства, зупинення дії дозволу чи ліцензії на здійснення суб'єктом господарювання певних видів господарської діяльності,

анулювання дозволу чи ліцензії на здійснення суб'єктом господарювання окремих видів господарської діяльності, припинення діяльності суб'єктів господарювання у разі порушення природоохоронного законодавства. Законопроект передбачає утворення єдиного органу державного екологічного контролю.

Серед недоліків законопроекту, варто виділити встановлення завищених штрафів за недопуск на підприємство (1,5 млн грн) поряд із значно нижчими штрафами за порушення норм природоохоронного законодавства (140 — 280 тис. грн).

Таким чином, узагальнюючи вищевказане слід визнати необхідність якнайскорішого прийняття проекту Закону № 3091 «Про державний екологічний контроль». Цей Закон буде регулювати усі основні положення державного екологічного контролю, надасть змогу вирішити проблему екологічного інспектування, допоможе оперативному виявленню порушників природоохоронного законодавства та у фіксації заподіяної шкоди, а також сприятиме попередженню виникнення аналогічних порушень у майбутньому.

Література:

1. Конституція України: Основний Закон від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про державний екологічний контроль» від 19.02.2020 р. №3091. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/GI01459B.html
3. Щорічна доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини «Про стан додержання та захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні». URL: https://dpsu.gov.ua/upload/file/zvit_2020_rik.pdf
4. Недопуск до перевірки ПАТ «УКРНАФТА». Веб-сайт Державної екологічної інспекції Центрального округу. URL: <https://centreg.dei.gov.ua/posts/170>
5. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991. №1264- XII. *Відомості Верховної Ради*. 1991. № 41. Ст.546. (зі змін. та доп.)

6. Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001р. №2668-III. *Відомості Верховної Ради*. 2002. № 3-4. Ст.27. (зі змін. та доп.)

7. Лісовий кодекс України: Закон України від 21.01.1994р. № 3852-III. *Відомості Верховної Ради*. 1994. №17. Ст.99. (зі змін. та доп.)

8. Водний кодекс України: Закон України від 06.06.1995р. №213/95-ВР. *Відомості Верховної Ради*. 1995. №24. Ст.189. (зі змін. та доп.)

9. Кодекс України Про надра: Закон України від 27.07.1994 р. №132/94-ВР. *Відомості Верховної Ради*. 1994. №36. Ст.340. (зі змін. та доп.)

10. Про рослинний світ: Закон України від 09.04.1999р. №591-XIV. *Відомості Верховної Ради*. 1999. №22-23. Ст.198. (зі змін. та доп.)

11. Про державний екологічний контроль: Проект Закону від 19.02.2020 № 3091. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68186

12. Тітенко Г.В. Екологічний контроль та аудит в Україні: реалії та виклики сьогодення: матеріали І міжнар. Інтернет-конференції, м. Харків, 24 лютого. 2021 р. Харків, 2021. С. 74-76.

УДК 910.1

Природничі науки

ВИЯВЛЕННЯ ЗМІН ПЕРЕСЕЛЕННЯ ТА МІГРАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ ЗА ДОПОМОГОЮ ГІС-ТЕХНОЛОГІЙ

*Лінавський І.С.,
студент географічного факультету
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

Чисельність населення - кількість людей які проживають в певному населеному пункті, місцевості, країні. Динаміка зміни

чисельності населення є важливим демографічним показником. Чисельність населення змінюється в результаті народжуваності, смертності й міграції.

Міграція населення – це механічні переселення людей через кордони тих чи інших територій зі зміною місця проживання назавжди, на більш- менш тривалий час, або з регулярним поверненням до нього. Людей, які вчиняють міграцію, називають мігрантами. Особи, які переселилися за межі країни, - емігранти, які переселилися в країну - іммігранти. Різниця між кількістю іммігрантів і емігрантів - міграційне сальдо (чиста міграція) - безпосередньо впливає на кількість населення країни.

Кожна країна має свої проблеми з міграцією населення. Оцінка сучасного стану всієї території України з питання міграції населення, показує багатогранну проблематику. Але без встановлення причин виникнення цих проблем, ми не можемо розробити певний комплекс відповідних заходів.

Оскільки земля – це національне багатство кожної країни, ми повинні ефективно використовувати цей територіальний базис. При цьому, дуже важливо уникати дисбалансу і перенаселення у певних містах. Велике скупчення людей спостерігається саме у великих містах. Причиною цього є явні перспективи на майбутнє, вищий соціальний стан та найголовніше - робота. На приміських територіях спостерігається відсутність житла, робочих місць та фінансово-економічна нестабільність.

За допомогою ГС-технологій можна проводити моніторинг не лише на одній локальній ділянці, а й масштабно по всій планеті. Сучасні супутники оснащені багато-піксельними якісним обладнанням. Яке безпосередньо допомагає простежувати ситуацію на планеті. Сучасні фотограмметричні апарати можуть також оцінювати міграцію населення, чи перенаселення. Створені спеціальні комп'ютерні програми, які мають змогу аналізувати дані переселення населення. Що є дуже важливим у дослідженні міграції населення. Точну кількість населення країни отримують після проведення державного перепису. Проміжні дані представляє Державна служба статистики України. Для точних

даних інформація надходить з територіальних статистичних служб. Останній раз перепис населення в нашій країні був проведений у 2001 році, за підсумками якого була зафіксована чисельність населення України в кількості понад 48 мільйонів. Останні статистичні приблизні дані показали помітне зменшення в чисельності населення, а саме, різкий спад кількості спостерігається у 2014 році. У зв'язку з політичним становищем в Україні. У 2014 році було приблизно зафіксовано 46 мільйонів осіб, а у 2017 році вже 42 мільйони. Різке зменшення за 3 роки на 6 мільйонів говорить про кризову демографічну ситуацію. Державна служба статистики України прогнозує подальше зниження кількості населення нашої країни.

Політичне становище потягнуло за собою багато різних аспектів, які є дуже важливими. Економіка країни, рівень життя людей – безперечно впливають на показники народжуваності та смертності. Сучасний лічильник чисельності висвічує реальні цифри і смертність перевищує народжуваність. А коефіцієнт приросту населення є від'ємним.

Таким чином можна зробити висновок, що чисельність населення стабільно зменшується. Така проблема стосується не лише Херсонської області, чи всієї України, а й багатьох інших країн. Знаючи проблему, ми можемо її вирішити. За допомогою планування території населених пунктів та землевпорядного проектування ми зможемо ефективно використовувати територію, підвищити економіку країни і бути гарним прикладом для інших держав.

За допомогою комп'ютерних електронних систем ми можемо проводити моніторинг. Новітні електронні системи мають потужне сучасне програмне забезпечення. На сьогоднішньому етапі розвитку людина досягла високого рівня розвитку, пов'язаного з ГІС - технологіями. Сьогоднішній рівень науково-технічного прогресу дозволяє масштабно відстежувати ситуацію на Землі. За допомогою космічних супутників людина може здійснювати моніторинг перенаселення та міграції населення. Людина навчилася прогнозувати стан міграційних процесів, що

відбуваються на планеті або на конкретній локальній ділянці Землі. На сьогоднішній день є дуже багато новітніх відкриттів та винаходів, які можуть змінити життя нашого суспільства на краще.

Література:

1. Всеукраїнський перепис населення 2001: [арх. 13 лютого 2018 року]: [укр.] // Державний комітет статистики України. — 2003-2004. — Дата звернення: 13 лютого 2018 року.

2. Демографічна та соціальна статистика. Населення та міграція: [укр.] // Державний комітет статистики України. — 1998-2018. — Дата звернення: 13 лютого 2018 року.

3. Населення України: [арх. 13 лютого 2018 року]: [укр.] // Державний комітет статистики України. — Дата звернення: 13 лютого 2018 року. — демографічна статистика України.

ІНОЗЕМНА МОВА ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ
ЯК ПЕРСПЕКТИВА СТАНОВЛЕННЯ
ВИСОКОКВАЛІФІКОВАНОГО ФАХІВЦЯ

Малик Т.В.,

студентка 3 курсу

Навчально-наукового інституту іноземних мов

Дрогобицький державний педагогічний

університет імені Івана Франка

м. Дрогобич, Україна

Грицик Г.О.,

викладач іноземних мов,

Дрогобицький механіко-технологічний

фаховий коледж

м. Дрогобич, Україна

Малик Л.Б.,

канд. пед. наук, викладач

загальнотехнічних дисциплін,

Дрогобицький фаховий коледж нафти і газу

м. Дрогобич, Україна

Анотація: У статті проаналізовано важливість процесу навчання іноземної мови за професійним спрямуванням студентів фахових технічних коледжів, та особливості формування у них професійно-технічних знань, вмінь і навичок на основі аналізу і здійснення перекладу наукових технічних текстів машинобудівного та нафтогазового спрямування. Зазначено, що здійснення перекладу науково-технічних текстів, не тільки збагачує власний світогляд і інтелектуальний рівень майбутніх фахових молодших бакалаврів, але і є необхідним для вирішення певних професійних завдань, є важливою складовою професійно-технічної компетентності студентів, з чіткою орієнтацією на специфіку їхньої майбутньої професійної діяльності. Наголошується, що вимоги сучасності до професійного становлення студентів технічних фахових закладів освіти є чітко окресленими, зокрема це відображається під час професійної діяльності в умовах, що постійно змінюються. Виокремлено, що

вміле поєднання традиційних педагогічних і новітніх методів навчання, при їх активному застосуванні у процесі вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням, завжди дасть високий результат в майбутньому. Доведено, що висококваліфікований та компетентний фахівець, який добре володіє іноземною мовою за професійним спрямуванням, оперує технічною термінологією та вільно здійснює переклад науково-технічних текстів та інших інформаційних джерел буде мати можливість постійно ознайомлюватися із закордонними науковими дослідженнями, розробками та досягненнями у галузі науки і техніки, а також матиме можливість працевлаштуватися на високооплачувану роботу як в нашій країні так і за кордоном, тобто зможе реалізовувати свої цілі у сфері професійної діяльності.

Ключові слова: *іноземна мова за професійним спрямуванням, професійна компетентність, фаховий технічний переклад, науково-технічні тексти, технічні тексти, професійно-технічна спрямованість.*

Реаліями сьогодення в час невпинного, прогресивного та перспективного розвитку науки і техніки як в Україні так і в світі все більш важливими і пріоритетними стають тісні міжнародні відносини, що відкривають можливості для розширеної міжнародної співпраці з подальшим обміном досвідом в області науково-технічної діяльності. Така співпраця дає можливість не тільки обмінюватися досягненнями, досвідом, технічними ідеями, задумами задля реалізації спільної мети, але в кінцевому результаті одержати нові технічні надбання в галузі науки і техніки. Все це неможливо здійснити без тісної співпраці з іноземними науковцями, яка дасть можливість спільно планувати, розробляти, випробовувати, впроваджувати новітні інноваційні ідеї, задуми та технології у всеосяжний світ науки і техніки. [3, с. 57 - 59]. І саме на основі вище сказаного освіта повинна бути векторною та цілеспрямованою, бути основною рушійною силою у розвитку науки і техніки. А отже, технічні фахові коледжі повинні готувати висококваліфікованих і компетентних фахівців до виконання ними своїх обов'язків у професійній діяльності. Для реалізації цих цілей, перед навчальними технічними фаховими коледжами України, поставлене завдання готувати конкуренто-

спроможних спеціалістів технічного спрямування, які мають бути високоосвіченими сильними фахівцями у своїй професійній справі, які б у міжнародному світовому товаристві мали змогу плідно працювати та діяти задля досягнення спільної мети у сфері науки та техніки. Але досягнення цих цілей у міжнародній спільній діяльності неможливе без вільного володіння іноземною мовою за професійним спрямуванням, справним володінням спеціальною технічною термінологією, вмільм використанням засобів науково-технічної документації та інших інформаційно-комунікаційних технологій в цілому.

В наш час, саме від працівника технічного профілю, який володіє фаховою компетентністю, творчою ініціативністю, вмінням організувати свою практичну плідну результативну діяльність, і буде залежати успіх справи у здійсненні задуму. Саме тут актуалізується завдання підготовки висококваліфікованих фахівців, які будуть здатні творчо мислити, володіти сучасними технологіями, зможуть самостійно приймати правильні креативні рішення у надскладних умовах, вмітимуть самостійно аналізувати та здійснювати переклад іноземної технічної літератури, технічної конструкторської документації, технічних інструкцій по експлуатації та ремонті та іншої спеціальної літератури. Тільки в такій інтенсивній праці і буде вироблятися технічне мислення, за допомогою якого буде проявлятися щось нове, яке і є творчим та креативним. Але для того, щоб оволодіти технічною творчістю та креативністю, потрібно попередньо збагатити, накопичити та впорядкувати технічне мислення людини вже відомими операціями або пізнавальними системними методами, відбірними принципами і орієнтирами розв'язання певної групи спеціальних завдань, тобто необхідно навчитися правильно вчитися .

Проводячи постійний аналіз специфіки навчання іноземної мови за професійним спрямуванням у технічних фахових коледжах слід постійно звертати особливу увагу на професійну спрямованість і предметність навчання, здійснювати фаховий технічний переклад спеціальної інформації, і як результат

навчання отримати фахові компетентності згідно своєї спеціальності, тобто стати висококваліфікованим фахівцем своєї справи. В той же час студенти, вивчаючи іноземну мову за професійним спрямуванням, повинні застосовувати її як засіб отримання додаткової наукової технічної інформації за своїм фахом, повинні здійснювати переклад спеціальних текстів з іноземної технічної літератури, повинні вміти користуватися спеціальними технічними словниками, спеціальною лексикою, системою позначень та специфікою понять, властивих для того чи іншого зарубіжжя, а в результаті повинні навчитися правильно користуватися технічною термінологією спеціального технічного профілю [2]. І тут стає зрозумілим, що це буде можливим лише тоді, коли буде забезпечений всіма учасниками освітнього процесу у фаховому навчальному закладі, а саме викладачами іноземних мов, викладачами випускових кафедр спеціальностей і самими студентами, тісний безперервний взаємозв'язок навчання іноземної мови за професійним спрямуванням із профільними технічними дисциплінами.

На сьогоднішній день володіння іноземною мовою за професійним спрямуванням відкриває багато можливостей для студентів – майбутніх фахівців технічного профілю. Знання хоча б однієї іноземної мови є обов'язковим компонентом професійної підготовки студентів у технічних закладах освіти. У зв'язку з цим особливою актуальністю набуває професійно спрямований підхід до навчання іноземної мови в технічних коледжах. Такий підхід передбачає поєднання процесів оволодіння професійно спрямованою іноземною мовою з розвитком особистісних якостей студентів, знанням культури країни мови, що вивчається та набуттям спеціальних навичок, що базуються на професійних і лінгвістичних знаннях.

Комплексне напрацювання учасниками освітнього процесу засобів і методик задля інформаційного забезпечення технічних коледжів допоможе вирішити проблему оновлення національної освіти на етапі розвитку педагогічної діяльності, застосування принципів і форм відкритої освітньої комунікації [1, с.25-34].

Неможливо не зазначити, що в процесі навчання повинні широко використовуватися сучасні дидактичні принципи взаємодії та наочності у використанні сучасних інформаційно-комунікаційних технологій в умовах дистанційного навчання. Беручи до уваги певну систему вправ, що передують усному мовленню, викладач повинен враховувати їхню структуру та рівень складності. Працюючи в технічному коледжі, викладач іноземної мови має добре знати особливості наукових і спеціалізованих текстів з відповідної спеціальності та поступово ознайомлювати студентів з їх специфікою [4, с.56]. Все це вимагає як від викладачів дисциплін технічного спрямування так і від викладачів іноземних мов зміни традиційних форм викладання і відмови від звичної напрацьованої ними методики та спецтехнологій, що зумовлюється умовами інтенсифікації трудової діяльності.

Розглядаючи вище сказане, і згідно нашого власного досвіду при викладанні та вивченні іноземної мови за професійним спрямуванням, ми можемо запропонувати фрагмент роботи над уривком науково-технічного тексту [5]:

Text: Construction of rolling contact bearings

«The purpose of a bearing is to support a load while permitting relative motion between two elements of a machine. The term "rolling contact bearings" refers to the wide variety of bearings that use spherical balls or some other type of roller between the stationary and the moving elements.

The most common type of bearing supports a rotation shaft, resisting purely radial loads or a combination of radial and axial (thrust) loads. Some bearings are designed to carry only thrust loads. Most bearings are used in applications involving rotation, but some are used in linear motion applications.

The components of a typical rolling contact bearing are the inner race, the outer race and the rolling elements» (Fig. 1, 2).

Приклад перекладу тексту: Будова підшипників кочення

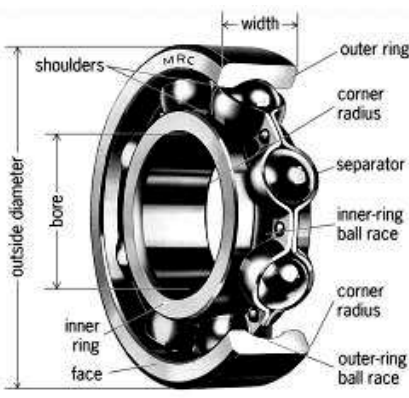
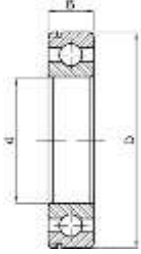
«Задача підшипника - підтримувати навантаження, дозволяючи відносний рух між двома елементами механізму.

Термін "підшипник кочення" стосується широкого спектру підшипників, які використовують сферичні кульки або інший вид ролика між нерухомими і рухомими елементами.

Найпоширеніший тип підшипника підтримує вал, що обертається, витримуючи суто радіальні навантаження або поєднання радіальних і осьових (упорних) навантажень. Деякі підшипники призначені для перенесення лише осьових навантажень. Більшість підшипників використовуються в механізмах, пов'язаних з обертовими рухами, проте є такі, які використовуються в механізмах прямолінійного руху.

Компонентами типового підшипника кочення є внутрішнє кільце, зовнішнє кільце та тіла кочення (ролики)» (рис. 1, 2)

Таблиця 1

<p>Nomenclature of ball bearing - будова підшипника кочення Outside diameter – зовнішній діаметр Width – ширина Bore – діаметр отвору Face – торець Inner ring – внутрішнє кільце Outer ring – зовнішнє кільце Corner radius – радіус заокруглення Inner ring ball race – канавка для кульків внутрішнього кільця Separator (retainer) – сепаратор підшипника Outer ring ball race – канавка для кульків зовнішнього кільця</p>	 <p>Рис.1. Nomenclature of ball bearing- будова підшипника кочення</p>
<p>Main geometrical dimensions - основні геометричні параметри: D – outside diameter of bearing, mm – зовнішній діаметр підшипника, мм d – bore of bearing, mm – діаметр отвору підшипника, мм B – width of bearing, mm – ширина підшипника</p>	 <p>Рис. 2. Main geometrical dimensions - Основні геометричні параметри:</p>

Отже, володіння спеціальними професійними знаннями і вміннями виступає кінцевим результатом того процесу, який називається трудовою підготовкою особистості і здійснюється через навчання, виховання та професійний розвиток студентів, їхню навчально-пізнавальну і творчу діяльність, вивченням іноземних мов за професійним спрямуванням, що реалізується у найрізноманітніших формах педагогічного процесу, та в майбутній професійній діяльності.

Література:

1. Гальскова Н. Д. Современная методика обучения иностранному языку : пособие [для учителя] / Н. Д. Гальскова, М.: АРКТИ-Глосса, 2000. 165 с.
2. Кияк Т.Р., Науменко А.М., Огуй О.Д. Теорія і практика перекладу: підручник для студентів вищих навчальних закладів. Вінниця: Нова книга, 2006. 240 с.
3. Малик Л.Б. Якість освіти майбутніх інженерів як важлива проблема їх професійного становлення. Педагогіка та психологія: традиції та інновації: матеріали наук.-практ. конф., 17–18 лют. 2012 р. Харків, 2012. С. 57–59.
4. Образцов П. И. Профессионально-ориентированное обучение иностранному языку на неязыковых факультетах вузов / П. И. Образцов, О. Ю. Иванова, Орел: ОГУ, 2005. 114 с.
5. Petryna D.Yu. Yakym R.S. Mechanics of Machines, educational edition. Ivano-Frankivsk: Publisher Kushnir G.M., 2016. 189p.

ОСОБЛИВОСТІ КВАЛІФІКАЦІЇ ЗАМАХУ НА КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Моргунова М.В.

*студентка юридичного факультету
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
м. Дніпро, Україна*

Саме на кримінально-правову кваліфікацію покладається важливе завдання щодо правильного застосування норм закону про кримінальну відповідальність, оскільки без процесу кваліфікації не є можливим практично використовувати Кримінальний кодекс. Однак, у кримінальному законодавстві взагалі відсутні і не врегульовані спеціальні правила кримінально-правової кваліфікації, що підтверджує необхідність здійснення ґрунтовного дослідження у даній сфері.

Задля проведення правильної кваліфікації замаху на кримінальне правопорушення потрібно в першу чергу визначити його початковий та кінцевий моменти. Відповідно, початковим виступає час вчинення дій або бездіяльності, котрі передбачаються у статті Особливої частини Кримінального кодексу [1, с.49]. Щодо ж кінцевого моменту – то якщо має місце правопорушення з матеріальним складом – то це заподіяне діяння, яке міститься у відповідній статті закону про кримінальну відповідальність, котре не спровокувало настання суспільно небезпечних наслідків, настання якого особа хотіла; якщо мова йде про правопорушення із формальним складом – то факт переривання діяння: мав місце незакінчений замах – то кінцевим моментом буде переривання здійснення діяння; мав місце закінчений замах – то момент визначення невдалої спроби здійснити таке діяння.

Отже, головними складовими, які становлять алгоритм здійснення кваліфікації замаху на вчинення кримінального правопорушення є наступні:

1) визначити, яке саме закінчене кримінальне правопорушення планувала здійснити; 2) встановити чи суб'єкт кримінального правопорушення почав виконувати об'єктивну сторону відповідного правопорушення; 3) з'ясувати причину, котра завадила довести таке правопорушення та визначити чи вона знаходилася в залежності від волі суб'єкта; 4) дослідити, що протиправні діяння здійснювали із прямим умислом – якщо ж особа діяла з непрямым умислом чи через необережність, то в такому випадку не можна кваліфікувати такі дії як замах на вчинення кримінального правопорушення; 5) визначити вид умислу на основі ступеня конкретизації бачень суб'єкта щодо фактичних ознак діяння, а також ступеня конкретизації передбачення настання суспільно небезпечних наслідків: якщо умисел був конкретизований – то вчиненні дії підлягають кваліфікації як замах; у випадку неконкретизації умислу – то дії слід кваліфікувати як закінчене кримінальне правопорушення; 6) встановити конкретний вид замаху у відповідності до ступеня реалізації об'єктивної сторони кримінального правопорушення у відповідності до наміру суб'єкта такого складу – закінчений чи незакінчений; 7) якщо під час вчинення протиправного діяння у разі замаху, включають в себе ознаки складу іншого виду закінченого кримінального правопорушення, то весь комплекс вчинених дій суб'єктом треба кваліфікувати за сукупністю кримінальних правопорушень; 8) якщо має місце вчинення закінченого замаху шляхом активних дій – то кваліфікація відбувається за ч. 3 ст. 15 Кримінального кодексу та відповідною частиною статті Особливої частини кодексу. Якщо ж мав місце незакінчений замах, котрий також вчинявся через дії – то слід кваліфікувати за ч. 3 ст. 15 Кримінального кодексу та статтею Особливої частини кодексу, котра містить в собі положення про закінчений склад кримінального правопорушення. У випадку, коли був вчинений замах на кримінальне правопорушення, яке вчинялося через бездіяльність – то алгоритмом кваліфікації буде ч. 1 ст. 15 Кримінального кодексу та відповідна стаття Особливої частини, котра визначає закінчене кримінальне правопорушення [2].

Література:

1. Горноста́й А. В. Кримінальна відповідальність за замах на злочин : монографія. Харків : Юрайт, 2013. 232 с.
2. Кримінальний кодекс України : від 5 квіт. 2001 р. № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/ed201-40302#n2041>

УДК 502

Природничі науки

ПРОВЕДЕННЯ МОНІТОРИНГУ ЛІСОВИХ МАСИВІВ ЗА ДОПОМОГОЮ ГІС-ТЕХНОЛОГІЙ

*Олішкевич С.П.,
студент географічного факультету
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

У наш час ГІС-технології повинні активно впроваджуватись в лісовому господарстві, перш за все в лісовпорядкуванні, при систематичному оновленні інформаційної бази лісового фонду і лісових ресурсів, ведення лісового реєстру, організації моніторингу, контролі за лісоексплуатацією.

Моніторинг лісів передбачений низкою законів та рішень Уряду України, зокрема Лісовим Кодексом України Відповідні норми щодо збереження й відтворення лісів регулюються законами України „Про охорону навколишнього природного середовища” (25.06.1991 р. № 1264- XII), „Про загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000–2015 роки” (21.09.2000 р. № 1989-III), „Про природно-заповідний фонд України” (16.06.1992 р. № 2456-XII), Земельний кодекс України та інші.

Згідно статті 55 ЗКУ до земель лісогосподарського призначення належать землі, вкриті лісовою рослинністю, а також не вкриті лісовою рослинністю, нелісові землі, які надані та використовуються для потреб лісового господарства. Для роботи

з просторово розподіленою інформацією використовують геоінформаційні системи (ГІС), що забезпечують збір, зберігання, обробку, відображення і розповсюдження просторово-координатних даних. Геоінформаційна система містить відомості про просторово виражені об'єкти в формі їх цифрових векторних, растрових та інших представленнях. В дослідженні також використано геоінформаційний та картографічний метод, метод оцінки та системного аналізу.

ГІС-технології є потужним засобом для того, щоб показати застосування принципів сталого розвитку та інтегрованого управління лісами. ГІС - це нові можливості лісоуправління, це додатковий резерв часу для професійного аналізу ймовірних сценаріїв, концентрації зусиль на вирішенні найбільш складних проблем, які потребують термінового вирішення. Однією з основних причин знищення лісів є пожежі. Після великих лісових пожеж 2007 та 2012 років площа херсонських лісових насаджень зменшилася до 3%.

В умовах надзвичайної пожежної небезпеки соснових насаджень, актуальним завданням є розробка геоінформаційної системи (ГІС), яка дозволить здійснювати комплексний аналіз інформації з різних джерел: карт природного загоряння лісів, оперативних метеорологічних даних, планів розміщення сил і засобів, що знаходяться в резерві і беруть участь в ліквідації пожеж.

Друга проблема, яка веде до зменшення площі лісів – вирубка дерев. Незаконна вирубка найбільшого у світі рукотворного лісу поблизу рухомих Олешківських пісків у Херсонській області, від яких місцеві жителі захищаються шляхом насадження рослинності, несе за собою загрозу знищення населених пунктів на шляху міграції пісків.

Наступною причиною являється знищення лісу шкідниками. Оскільки держава зовсім не виділила бюджетних коштів на обробку насаджень, пильщики безперешкодно розмножується і винищують лісові насадження. Осередки розповсюдження всього за рік збільшилися з 37 тис до 43 тис га.

Для більш зручної системи моніторингу за станом лісу пропонується розбити площу на клітини на прикладі штучних лісів навколо Олешківських пісків. Це дозволить встановити датчики для відстеження температури повітря, прокласти більш зручний шлях до необхідних клітин при виникненні надзвичайних ситуацій.

Сучасний етап розвитку методології моніторингу лісів для формування стратегії раціонального лісокористування й захисту навколишнього середовища передбачає обов'язкове використання методів дистанційного зондування Землі (ДЗЗ) та геоінформаційних систем (ГІС). Географічні інформаційні системи дають можливість людям, які займаються лісовим господарством, інтегрувати і використовувати наявні джерела картографічної і табличної інформації для підвищення якості прийнятих рішень.

Використання певних матеріалів дистанційного зондування (МДЗ) дозволяє охоплювати значні території, в тому числі і важкодоступні, отримувати різного роду інформацію про стан лісових масивів і розв'язувати низку завдань: отримувати інформацію для оцінки синоптичної ситуації; реєструвати зони з підозрою на лісові пожежі; детектувати пожежі і оцінювати їх динаміку; оцінювати площі, охоплені пожежею, підраховувати збитки; прокладати маршрути для гасіння пожеж. Комплексне використання МДЗ різного просторового розрізнення і геоінформаційних технологій забезпечує можливість проведення регіонального моніторингу на регулярній основі.

Література:

1. Використання методів ДЗЗ та ГІС-технологій для моніторингу лісових ресурсів / Електронний ресурс / - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vgtk_2014_1_8

2. Застосування матеріалів дистанційного зондування в завданнях моніторингу лісових пожеж і кількісного оцінювання рослинності / Електронний ресурс / - Режим доступу: <http://jml.nau.edu.ua/index.php/SBT/article/viewFile/10093/13243>

ВИДИ ЗАНЯТЬ І ДІЯЛЬНОСТІ, ПОВ'ЯЗАНІ З
МИСТЕЦТВОМ ТА РОЗВАГАМИ
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ
РОЗВАГ У ЗДО

Ратушняк Н.Ю.

*студентка факультету
фізичного виховання та мистецтв
Харківської гуманітарно-педагогічної академії*

Цуранова О.О.

*кандидат мистецтвознавства, доцент,
Комунальний заклад "Харківська гуманітарно-
педагогічна академія" Харківської обласної ради
м.Харків, Україна*

Актуальність проблеми зумовлена тим, що виховання, як важливе явище суспільного життя, здавна стало провідною функцією людського суспільства. На відміну від інших категорій життя, виховання існувало завжди. Велику роль у вихованні дітей відіграє його художньо-естетична складова. Щоб сформувати духовну культуру дошкільників, недостатньо забезпечення умов для опанування системою знань і вмінь, включення в художню діяльність, необхідно виховувати ціннісне ставлення до мистецтва через проведення різноманітних розважальних заходів, які будуть доповнювати дозвілля дошкільників, їх вільний час.

Музику здавна визнавали важливим і дієвим засобом формування та впливу на особистість людини та її духовний світ. Музика вважалася найшляхетнішим засобом дозвілля та "найбільш творчим" з будь-яких умінь. Сучасні дослідження переконують у тому, що музичне виховання має непересічне значення у загальному, і, зокрема, творчому розвитку дошкільника.

Проблема творчості в дошкільній педагогіці була завжди актуальною. Творчі особистості потрібні завжди, оскільки вони визначають прогрес людства. Саме від творчих людей, які

можуть досягти успіхів у діяльності завдяки певним рисам, залежить розвиток суспільства. Оскільки саме творчі люди створюють нове в усіх видах людської діяльності, тому і постає проблема розвитку творчих здібностей особистості.

Саме тому метою музичних розважальних заходів є розвиток творчих здібностей дітей, починаючи з найменшого віку, виховання художньо-естетичних смаків через знайомство з різними видами мистецтва, а також формування особистісних позитивних якостей у процесі підготовки та проведення розваг.

Розпочинати естетичне виховання особистості необхідно в дошкільному віці, оскільки саме цей період є базовим для формування в людині сприйняття прекрасного в навколишньому світі та мистецтві, виховання в особистості естетичних смаків, потреб і розвитку її естетичних почуттів, уявлень, художньо-творчих здібностей.

Мета даної роботи - теоретичне обґрунтування та практичне застосування теоретико-методичних передумов проведення розваг у ЗДО.

Класифікація розваг дуже різноманітна і залежить від багатьох факторів: пасивного, активного, змішаного. Можна виділити і такі види свят, у яких можлива участь дітей: церковні свята, календарно-обрядові свята, цивільно-особистісні свята, спортивні свята, меморіальні свята. Форми організації дозволяють дошкільнят також різноманітні і варіативні: розваги видовищного характеру, концерти і тематичні вечори дитячої самодіяльності, вечори-забави, спортивні розваги.

Виділяють наступні види форм розваг: концерт, ляльковий театр, тіньовий театр, настільний театр іграшки, театр п'яти пальчиків, інсценування казок, оповідань, віршів, музичних творів, святкування днів народження дітей, вечори спортивних ігор і розваг, слухання радіопередач, перегляд телепередач і діафільмів, вечори ігор, забав та атракціонів, вечори дитячої самодіяльності, театралізовані вистави.

Процес підготовки до заходу при вмілій організації стає виховним моментом, тому одне з найважливіших місць в

підготовці виховного заходу потрібно приділяти написанню сценарію.

Народні свята в дитячому саду позитивно впливають на дітей, через що вони ще довго зберігають в душі радість від святкової події. Завдяки цим святкам діти у віці чотирьох-шести років накопичують знання про різні народні свята, які увійшли в календар як державні, про народні традиції. На святах використовуються всі можливі засоби емоційного спілкування з дітьми: музика, живопис, ігри, казки.

Необхідно широко використовувати всі види фольклору (казки, пісеньки, прислів'я, приказки, хороводи тощо). В усній народній творчості як ніде збереглися особливі риси народного характеру, притаманні йому моральні цінності, уявлення про добро, красу, правду, хоробрість, працьовитість, вірність. Велике місце в залученні дітей до народної культури повинні займати народні свята і традиції..

Формування патріотичних почуттів у дітей старшого дошкільного віку під час проведення фольклорних свят (на основі інтегрованих знань про людину і світ) відбувається за двома напрямками: формування основ патріотизму, моральності та культури; формування основ світогляду дитини. Обидва ці напрямки не виключають, а доповнюють один одного.

Інтелектуальні ігри сприяють розвитку пам'яті дітей, переключення з одного виду діяльності на інший, розвитку вміння слухати і чути інших, розуміти та сприймати інші точки зору. Оволодіваючи будь-яким способом запам'ятовування, дитина вчиться виділяти мету і здійснювати для її реалізації певну роботу з матеріалом. Вона починає розуміти необхідність повторювати, зіставляти, узагальнювати, групувати матеріал з метою запам'ятовування.

Під час спортивних свят усі діти повинні брати активну участь у рухливих спортивних і народних іграх, естафетах, танцях, вправах з елементами акробатики, музично-ритмічних рухах. Широке використання різних ігрових прийомів, ігрових вправ, загадок, музичних творів сприяє позитивному емоційному

настрою дітей, активному застосуванню набутих раніше рухових умінь і навичок.

Театралізовані ігри позитивно впливають на емоційну сферу дитини, вони акумулюють життєву мудрість, оптимізм, енергію народу. Театр — це високий рівень естетичного виховання, адже він поєднує в собі впливи музики, танцю, пластики, мовлення та образотворчого мистецтва. Беручи участь у театралізованих іграх, діти ознайомлюються з оточенням та його складовими через образи, фарби, звуки. Завдяки цій діяльності в дошкільників більш інтенсивно розвиваються пізнавальні інтереси, удосконалюються психічні процеси (пам'ять, уява, мислення), активізується мовлення, формується культура міжособистісного спілкування, розширюється світогляд.

Література:

1. Артемова Л.В. Театр і гра / Л.В.Артемова. - К.:Томіріс, 2002. – 340 с.

2. Абрамян Л.А. О возможности игры для развития и коррекции социальных эмоций дошкольников // Игра и самостоятельная деятельность детей в системе воспитания. – Таллин., 1984.

3. Аксьонова З. Ф. Спортивні свята в дитячому садку / З. Ф. Аксьонова. – К. : 2000. – 90 с.

4. Аристов В. Розвиток інтелектуальних здібностей. Психологія інтелектуальних ігор . - Психолог , 2006. - №46. - С. 23 - 28.

5. Артемова Л. В. Формирование общественной направленности ребенка дошкольного возраста в игре / Л. В. Артемова. – Киев, 1988. – 160 с.

6. Артемова Л.В. Моральне виховання дошкільників – К.: Рад. школа, 1974. – 56 с.

7. Артемова Л.В. Окружающий мир в дидактических играх дошкольников. - М., 1992. - 134 с.

8. Базовий компонент дошкільної освіти / науковий керівник: А.М.Богуш. – К.: Освіта, 2012

9. Бескорса В. М., Ульянова В. С. «Адаптація майбутнього викладача до педагогічної діяльності. Основи сценічної роботи»

ПРОТИДІЯ НАСИЛЬСТВУ В СІМ'І

Мірошніченко Л.В.,

к. філол. н., доцент

Сало Є.Р.,

студентка юридичного факультету

Дніпропетровський державний

університет внутрішніх справ

м. Дніпро, Україна

Однією з найважливіших сфер життя людини є сімейні відносини, які включають в себе як соціальні, так і правові аспекти. В Україні сьогодні багато питань і проблем щодо сімейних відносин включені до законодавства, але є і такі, які вимагають пильної уваги та більш детального правового врегулювання. Однією з таких проблем, безумовно, є домашнє насильство, що і зумовлює актуальність теми дослідження.

Окремі питання запобігання і протидії домашньому насильству розглядали такі вчені: Ю.М. Антонян, О.М. Бандурка, А.Б. Блага, І.Г. Богатирьов, О.В. Бойко, В.В. Василевич, В.В. Вітвіцька, Б.М. Головкін, О.Г. Колб, Д.В. Коломоєць, А.А. Піонтковський тощо, але, на нашу думку, варто більше уваги приділити дослідженню шляхів запобігання та протидії насильству в сім'ї.

Як відомо, вітчизняне законодавство оперує саме поняттям "домашнє насильство", хоча у літературі зустрічається використання і категорій "сімейне насильство", "насильство в сім'ї" "побутове насильство" тощо. Виходячи з тлумачення слова "дім", слід вважати, що воно включає в себе "сім'ю". Ми можемо, кажучи про дім, мати на увазі сім'ю, але не навпаки. При цьому слово "побут" означає відносини не тільки між

членами сім'ї, і події не тільки в рамках цієї одиниці соціуму, тому, називаючи насильство домашнім, маємо на увазі таке, яке виникає в рамках конкретної сім'ї і стосується взаємодії її членів. При цьому вважаємо за можливе використання термінів «сімейне насильство», «насильство в сім'ї» як синоніми «домашнього насильства».

Засади протидії та запобігання домашньому насильству вітчизняним законодавцем закріплено в цілому ряді нормативно-правових актів, до яких, зокрема, належать Конституція України, Кримінальний кодекс України та Кодекс України про адміністративні правопорушення, спеціальний Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», інші закони та підзаконні нормативно-правові акти. При цьому одразу декілька нормативно-правових актів містять визначення категорії «домашнє насильство». Таку увагу законодавця до визначення окремих категорій даної сфери регулювання вважаємо підтвердженням її соціальної гостроти та відповідальним ставленням держави запобігання та протидії домашньому насильству, адже вичерпне законодавче визначення вказаних вище категорій є запорукою однаковості правозастосування у даній сфері [2].

Статистичні дані, розміщені на офіційному веб-сайті Кабінету Міністрів України, дають підстави стверджувати про значну поширеність домашнього насильства в Україні. Так, протягом 2020 року суб'єктами взаємодії зафіксовано 211 362 звернення з приводу домашнього насильства, що на 61,9 % більше, у порівнянні з аналогічним періодом минулого року (130 514 звернень), з них від дітей надійшло 2 765 звернень (1,3 % від загальної кількості), від жінок – 1800 921 звернення (85,6% від загальної кількості), від чоловіків – 27 676 звернень (13,1 % від загальної кількості). З цього варто зробити висновок про хибність переконання, що домашнє насильство – проблема, яка стосується виключно жінок та дітей, адже часто чоловіки також стають його жертвами, хоча це й не часто стає загальновідомим через пануючий стереотип «справжнього

чоловіка». Загалом, домашньому насильству притаманний високий ступінь латентності [1].

Вищевикладене зумовлює необхідність функціонування ефективної системи протидії домашньому насильству, яке є комплексно проблемою та потребує певного підходу до свого вирішення. У зв'язку з зазначеним, законодавець визначив досить широке коло суб'єктів протидії даному негативному суспільному явищу. Система суб'єктів, що здійснюють заходи з протидії та запобігання домашньому насильству закріплена в ст. 6 Закону. Відповідно до зазначеної статті, суб'єктами, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, є спеціально уповноважені органи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству; інші органи та установи, на які покладаються функції із здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству; загальні та спеціалізовані служби підтримки постраждалих осіб; громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах. Лише взаємодіючи між собою зазначені суб'єкти можуть ефективно йому протидіяти.

Окрім того, ключовим завданням держави та громадянського суспільства є надання особам, які постраждали від домашнього насильства своєчасної допомоги. Залежно від напрямку така допомога може бути правовою, соціально-психологічною, медичною тощо. Жертва насильства має бути поінформованою про послуги та види допомоги, які вона має право отримати для подолання наслідків насильства, а також про надавачів таких послуг.

Сім'я є основним осередком суспільства, тому дискусії про сімейні стосунки ведуться постійно в різних сферах суспільного життя. Домашнє насильство викликає громадську стурбованість; воно може приймати різні форми, від фізичного, психологічного та сексуального насильства до економічної депривації та ізоляції.

Отже, важливим завданням держави є формування ефективної системи протидії домашньому насильству. Така

система має складатися з нормативно-правової бази, системи органів протидії та запобігання домашньому насильству та ефективної допомоги особам, які постраждали від нього в сім'ї.

Література:

1. Уряд затвердив Державну програму запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на період до 2025 року. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/uryad-zatverdiv-derzhavnu-programu-zapobigannya-ta-protidiyi-domashnomu-nasilstvu-ta-nasilstvu-za-oznakoyu-stati-na-period-do-2025-roku> (дата звернення 15.10.2021).

2. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017 № 2229-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text> (дата звернення 15.10.2021).

УДК 342.8 7.

Юридичні науки

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ РЕФЕРЕНДУМ ЯК ПРОЯВ БЕЗПОСЕРЕДНЬОЇ ДЕМОКРАТІЇ В КРАЇНІ

Скибун К.А.,

студентка 2-го курсу

Навчально-наукового інституту права

Київський національний університет

імені Тараса Шевченка

м. Київ, Україна

Анотація: у роботі проведено дослідження основоположних категорій такого явища, як референдум, особливості його впровадження на території України. Розглянуто референдум крізь призму історичного розвитку України, проаналізована судова практика щодо визнання референдуму неконституційним.

Ключові слова: референдум, всеукраїнський референдум, Закон України «Про всеукраїнський референдум», безпосередня демократія, демократія

Термін «референдум» є доволі відомим більшій частині української громадськості. Якщо одна частина вбачає за референдум лише другорядний юридичний механізм, інакша – те, що розділило їх життя на «до» та «після». Референдум – (від лат. *referendum* – те, що має бути повідомлене) всенародний опит з найважливіших питань державного життя, в якому беруть участь всі громадяни, що мають виборчі права [7].

У цій роботі ми розглянемо поняття та реалізацію всеукраїнського референдуму в Україні. Варто зазначити, що актуалізація цієї теми зумовлена прийняттям нового Закону України «Про всеукраїнський референдум» у 2021 році [3], тому результати роботи можуть бути корисними для всіх громадян, зацікавленими питанням демократизації виборів населення.

Якщо ж повернутися до першоджерел, то ідеї народного суверенітету в тому вигляді, якому ми його маємо зараз були обґрунтовані у філософських трактатах Жана Бодена та Жан-Жака Руссо, які виходили з «суспільного договору». Нині конституційне закріплення ідеї народного суверенітету впроваджує інститути представницької та безпосередньої демократії. Формами матеріального втілення безпосередньої демократії є вибори та референдуми [1, с. 5].

Поняття референдуму в Україні визначено у Розділі III Конституції України та Законі України «Про всеукраїнський референдум» від 26 січня 2021 року. Історія України від 90-х років нараховує низку місцевих референдумів. Проте, власне всеукраїнських було два: референдум про проголошення незалежності України 1 грудня 1991 року та референдум 10 квітня 2000 року з приводу реформації системи державного управління. Водночас, останній так і не набув юридичної сили, позаяк відповідні питання не вносилися на розгляд Верховною Радою України.

Як вже було зазначено, наразі в Україні діє Закон «Про всеукраїнський референдум» від 26 січня 2021 (далі – Закон), але до його прийняття протягом майже 2 років була величезна

законодавча прогалина у сфері регулювання безпосередньої демократії громадян. Вона була обумовлена скасуванням попереднього Закону «Про всеукраїнський референдум» від 6 листопада 2012 року. Конституційний Суд України (далі – КСУ), у справі за поданням 57 народних депутатів України, ухвалив рішення № 4-р/2018, що Закон є таким, що не відповідає Конституції України (є неконституційним) [2].

Якщо порівняти положення обох нормативно-правових актів, можна простежити схожі та відмінні положення статей. Актуальною новацією є ч. 3 ст. 3 Закону, яка зазначає, що на всеукраїнський референдум може виноситися одне питання, тобто ця стаття мінімалізує неправильне тлумачення та політично-нечітке формулювання інших питань виборцем питань у бланку. Згідно з ч. 1 ст. 3 предметами всеукраїнського референдуму можуть бути: загальний референдум (п. 2 ч. 1 ст. 3 – загальнодержавне значення), конституційний референдум (п. 1 ч. 1 ст. 3 – затвердження закону про внесення змін до розділів I, III, XIII Конституції України), ратифікаційний референдум (п. 3 ч. 1 ст. 3 – зміна території України) та законодавчий референдум (п. 4 ч. 1 ст. 3 – втрата чинності законом України або окремих його положеннями) [3]. Ратифікаційний референдум згідно з ст. 73 Конституції України вирішується виключно всеукраїнським референдумом [4].

У порівнянні із Законом 2012 року, новими суб'єктами згідно з ст. 24 є політична партія та громадська організація, зареєстровані в Центральній виборчій комісії як прихильник або опонент питання всеукраїнського референдуму [3], [5]. Також було прибрано іноземних спостерігачів, що на наш погляд доволі дивно та необґрунтовано, попри євроінтеграційні процеси України та застосування європейської практики проведення демократичних виборів.

Щодо суб'єктів безпосередньо призначення референдумів, то їх є два: Президент України та Верховна Рада України. Перший згідно з п. 1 ст. 15 Закону призначає референдуми щодо затвердження змін до розділу I "Загальні положення",

розділу III "Вибори. Референдум" і розділу XIII "Внесення змін до Конституції України" Конституції України (далі – КУ). П. 2 ст. 15 Закону регламентує повноваження Верховної ради про проведення ратифікаційного референдуму. Український народ за Основним Законом має право самостійно ініціювати референдум і він проголошується Президентом України згідно з п. 6 ч. 1 ст. 106 КУ на вимогу не менш як 3-х млн громадян України, які мають право голосу. Головною умовою є зібрання підписів не менш як у двох третиinah областей і не менш як по 100 000 підписів у кожній з них ч. 2 ст. 72 за КУ [3], [4].

Новий Закон відрізняється від попереднього Розділом X «Голосування та встановлення результатів всеукраїнського референдуму», а саме наявністю у розділі статті 116, яка передбачає електронне голосування на референдумі [3]. З однієї сторони, це безпечно для життя та здоров'я громадян, враховуючи нинішню ситуацію з поширенням інфекційного захворювання через вірус SARS-CoV-2, але, з іншої – ускладнення зі сторони технічного забезпечення чесності виборчого процесу від зовнішніх та/або внутрішніх втручань, або банальних проблем з програмним забезпеченням голосування. З усіма названими нами факторами стикнулися в минулому році США, коли під час виборів почалося оновлення бази даних сайту з голосування та оскарження кандидатами результатів виборів у Верховному суді.

Хоч всеукраїнський референдум є формою безпосередньої демократії в Україні можна виділити як позитивні, так і негативні наслідки застосування такого виду волевиявлення. До позитивних доцільно віднести залучення громадян до свідомого ухвалення рішень та покращення контролю за діяльністю влади, якою була мета вищезгаданого референдуму 2000 року. Негативні наслідки є відображенням тих негативних проявів сучасного суспільства та саркастичних жартів про роздачу гречки та інших побутових дрібничок. Популізм, маніпуляція суспільною думкою, двозначність формулювання питань, використання безпосередньої демократії як інструмент політичної боротьби,

неконституційність предмету референдуму – це все те, що тягне реформацію виборчої системи до низу [6, с. 6-7].

Отже, законодавчий розвиток у сфері регулювання інституту прямої демократії змінився у порівнянні з 2012 роком та заповнення юридичних прогалів у вітчизняному законодавстві, ухваленням Закону України «Про всеукраїнський референдум» від 26 січня 2021 року, буде яскравим підтвердженням цьому. Правильне регулювання референдуму необхідне для чіткої та прозорої системи його проведення. Ускладнення, подвійне тлумачення процедур може привести до можливих фальсифікацій результатів та, певно найгірше, небажання громадян брати участі у референдумі.

Література:

1. Референдуми в Європейському Союзі / О.Д. Чебаненко, О.Ю. Гришук, Н.В. Колодяжна, А. Євгенєва; За ред. Д.С. Ковриженка. – К.: ФАДА, ЛТД, 2007. – 186 с. – Бібліогр.: с. 179–185.

2. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 57 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України "Про всеукраїнський референдум" від 26.04.2018 №4-р/2018. Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v004p710-18#Text>.

3. Закон України «Про всеукраїнський референдум» від 26.01.2021 №1135-IX. Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1135-20/conv#Text>.

4. Конституція України від 01.01.2020 №254к/96-ВР. Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>.

5. Закон України «Про всеукраїнський референдум» від 06.11.2012 №5475-VI. Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5475-17/ed20121106#Text>.

6. Розвиток форм безпосередньої демократії в Україні: аналіз доцільності та перспектив застосування : аналіт. доп. / [Павленко І. А., Даниляк О. О., Макаров Г. В., Руденко А. В.]. – Київ : НІСД, 2019. – 65 с.

7. Мельничук О. С. Словник іншомовних слів [Електронний ресурс] / О. С. Мельничук. – 1974. – Режим доступу до ресурсу: <https://ev.vue.gov.ua/wp-content/uploads/2018/04/Мельничук-О.-ред.-Словник-іншомовних-слів.pdf>.

UDC 378.147

Pedagogical Sciences

TECHNICAL UNIVERSITY AND THE LEADING CONCEPT OF SOCIAL EDUCATION OF YOUTH

Tkachenko I.V.

*Senior lecturer at the Department
of Philosophy and Pedagogy
Kharkov National Automobile and
Highway University (KNAHU)
Kharkov, Ukraine*

Annotation: *The article examines the methods and principles of social education of students of a technical university. The main attention is paid to the structural model and pedagogical conditions of social development of students of a technical university.*

Key words: *social education, technical university, social environment, upbringing.*

Upbringing of a physically and morally healthy person, capable of defining and creatively solving priority professional tasks; the formation of a socially active, independent personality, which, in combination with professional skill and initiative, shows optimism, skills of positive thinking; providing knowledge about the laws of social and economic development of society, mastering the methods of managing a team at an enterprise, taking into account the social needs of society - these and other qualities of a young specialist are formed in the process of leading social and social life. pedagogical work at the university, active interaction of all educational structures and student self-government of the university.

The socio-pedagogical activity of student youth has its own characteristics: adaptation of the student to the conditions of the

functioning of the university (this is especially true for the freshman); correction (protection) of the relationship between the teaching staff and students; prevention of possible physical, mental and socio-cultural collisions between the individual and risk groups; development of the student as a unique personality, the formation of the quality of a creative professional in the process of teaching, upbringing, socialization [6].

The education of student youth is a kind of social process, which to some extent is a homogeneous series of social phenomena, interconnected by principles or structural and functional dependencies [2].

Thus, the problem of social education in higher education is, in fact, the problem of self-development, self-education, self-improvement of the student's personality, which is solved, first of all, by creating subjective and objective conditions in society, which encourage young people to develop the necessary qualities with the help of a teacher, and in the process of self-education. This is possible if, in the process of studying at a technical university and in his life observations, a young person sees that it is with specialists with these qualities that success is primarily accompanied by a high salary, a prestigious position and career growth [4].

Today, the attention of pedagogical thought to the improvement of lifelong education (school-university, postgraduate education) and the creation of an educational space throughout the entire period of active professional activity of a specialist is characteristic.

The implementation of the main content of social education is carried out through the social and pedagogical activities of young people through a network of social service centers at the level of the country, region, university. These centers provide youth with socio-medical, psychological, socio-pedagogical, legal, socio-economic and information services [6].

Students represent a transitional socio-demographic group, a short-term stay in which (4-6 years). This is one of the forms of social education, a peculiar way of transition of young people from

different social groups to the intelligentsia. Being closely associated with these groups, the student retains the special social properties of these groups. As the student adapts to the conditions of the university, secondary socialization and entry into a new social group occurs. The temporary nature of the student body also determines the temporary existence of a number of social traits of this group. People from different social groups adapt in different ways to the new environment, which must be taken into account in the process of teaching and educating the subjects of the educational process.

The social characteristics of the age period, typical for university students, are associated with the transition from the dependent period of infancy and adolescence to the period of independent and responsible maturity. The difference between a high school student and a student is manifested in the acquisition of a certain life experience, in the professionalization of interests, in the practical application of knowledge, in a new understanding of human relationships (problems of love, jealousy, all the complexity of relations between a man and a woman, relations between generations), in attempts to understand everything else. no doubt about it.

The place and role of students in the social structure of society is determined by its main social functions. The main functions are the accumulation of knowledge, the development of skills and abilities to use the social and professional functions of the intelligentsia in various spheres of public life. The training of a highly qualified specialist capable of creative intellectual activity is the main task of the university and the main goal of the student. Derivatives from it are social activities in various forms and socially useful work of professional and non-professional content in order to obtain funds for education and living [4].

Subject activity occupies a special place in the life of a student. Although the relationship between it and cognitive activity reflects the specific character traits of the student. Subject activity, industrial practice, research work, term papers and theses depend on

the university, specialty, course, student activity. Subject activity, which is an integral part of the educational process, should be productive and creative. Taking an active part in various forms of professional activity, students can create social and professional groups that, in the learning process, perform certain social functions of the intelligentsia, contribute to the functioning of the social system. The student body can rely on other social functions inherent in young people in general.

The student collective is a collective, a continuously developing social organism, acts as a stable form of purposeful and pedagogically expedient organization of the most contact communication of student youth for the implementation of various types of mutual educational and self-educational activities [1].

The distinctive features of the academic student group include: a variety of activities, which include its participants, the breadth and intensity of contacts, the reflection in its essence of all social strata of the population, the professional orientation of the student collective.

Professional orientation is the basis around which the student collective develops and the readiness of its members for social adaptation in society is formed. In defining the professional orientation of the student collective P. Prosetsky, V. Golubeva, V. Semichenko distinguish: a community of professionally agreed goals and objectives, needs, interests, beliefs and ideals of students; acceptance by each member of the group of common goals and objectives; the presence of collective views, suggesting activities for the common good; the presence of common affairs; vocation to one profession; attitude to professional activity; the presence of a stable, necessary and sufficient system of socially and professionally valuable traditions; acceptance by the participants of collective creative activity; the presence in the system of social and educational work of measures to strengthen the professional orientation of the team; the presence of a rationally compiled by joint efforts of the group members and the curator of the team development plan, its creative embodiment [3].

The complex process of social development of the student must be designed and implemented as an appropriate model of life. This process should be organized and implemented both by individual specialists (social educators, psychologists) and by individual structures and infrastructures (social services, universities, out-of-school educational institutions, student government, public organizations) [7].

Social adaptation of student youth is a process of active adaptation of a student to the conditions of functioning of a higher educational institution through various types of activities. The adaptation process from the point of view of humanistic pedagogy is based on the study and harmonious satisfaction of individual aspirations, interests, needs of the individual and the creation of conditions for her healthy, happy life in the student environment, society. Tasks contributing to the successful social adaptation of the student [7]:

- development of student's personal qualities (independence, activity, responsibility, perseverance in studies, self-education);
- the formation of a personal microclimate of warmth and trust, goodwill and mutual understanding, cooperation and mutual assistance in universities at all its structural divisions, the desire to create an internal unity of all team members and mutual support at all levels;
- development of student self-government, student hostels, student clubs;
- the unity of training and education, contributing to the development, socialization of the student's personality.

Socio-pedagogical adaptation is carried out in a planned way, through the influence of all structures of universities in the process of teaching, upbringing and after school hours.

A feature of the system of social and educational work in the student collective is that it is considered as an integral part of the system of professional training of a future specialist; as a set of various forms, means and methods of educational influence on students and the organization of their interaction; as a way of

forming students 'professional consciousness (moral-orientational, motivational component of professional readiness), development of an emotional-value attitude to the profession (emotional-volitional component), formation of students' professional skills (content-operational component).

Literature:

1. Ван В.А. Формирование коллектива студенческой группы: Автореф.дис. к.п.н / В.А. Ван //.- Минск, 1980. - С.7.

2. Коджаспирова Г. М. История образования и педагогической мысли: таблицы, схемы, опорные конспекты / Г. М. Коджаспирова //.- М.,2003.- С.76.

3. Просецкий П.А, Голубева В.Н., Семиченко В.А. Психологическая структура профессионально направленного студенческого коллектива и пути ее совершенствования / П.А. Просецкий, В.Н. Голубева, В.А. Семиченко // Проблемы психологии личности и коллектива. - М., 1979. - С. 23-53.

4. Соціально-педагогічна діяльність у закладах освіти./ Василенко О.М., Малько А.О //.- Х.:Крок, 2003. – 83 с.

5. Соціальна робота в Україні : навч. посіб. / за ред. І.Д. Звереві, Г.М. Лактіонової // – К.: Наук. світ, 2004. – 233 с.

6. Ткаченко І.В. ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ПСИХОЛОГОПЕДАГОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН., Сучасний рух науки: тези доп. XI міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 8-9 жовтня 2020 р. – Дніпро, 2020. – Т.2. – 426 с., с.306-309

7. Чепурна В.О. Формування професійної ідентичності студентської молоді як психологічна проблема (профорієнтаційний аспект) / В.О. Чепурна //Український психолого-педагогічний науковий збірник. – №19. – 2020. – С.82-89.

АЛЕКСИТИМІЯ В ЖИТТІ СУЧАСНИХ ЛЮДЕЙ

Фурніка О.В.

*студентка факультету управління,
адміністрування та інформаційної діяльності
Ізмаїльський державний гуманітарний університет
м. Одеса, Україна*

Анотація: *вводиться термін «функціональна алекситимія» для позначення труднощів у вербалізації емоційного досвіду, не пов'язаних з будь-якими органічними розладами. Розглядаються особисті види та механізми функціональної алекситимії: педагогічна, психологічна, лінгвістична.*

Ключові слова: *алекситимія, педагогічна алекситимія, психологічна алекситимія, лінгвістична алекситимія.*

Алекситимія - неспроможність розрізнити та висловлювати свої емоції. Дослівно з грецької переводиться як "нестача слів для вираження почуттів".

Науковий термін "алекситимія" вперше з'явився в 1969 році. Його ввів американський психотерапевт Пітер Сіфніос. [2, с. 456]

В психології та психіатрії термін "алекситимія" означає, що людина не може словесно виразити свій емоційний стан, настрій. Це відбувається тому, що людина не пов'язує те що з нею відбувається - свій емоційний досвід та відчуття, з певними назвами. Зазвичай психіатри ці труднощі пов'язують з органічними порушеннями головного мозку або результатом недорозвитку центральної нервової системи (органічна алекситимія). Але багато психологів притримуються іншої думки. Вони вважають, що є і інші фактори, які викликають алекситимію. Тому з'являється термін функціональна алекситимія - труднощі в вербалізації емоційного досвіду не пов'язаних з будь-якими органічними розладами. [1, с. 43-46]

До функціональної алекситимії відносять:

- педагогічну алекситимію;

- психологічну алекситимію;
- лінгвістичну алекситимію.

Педагогічна алекситимія. Знання, що певне відчуття відповідає певному стану ми дізнаємося ще в дитячому віці. І першими роз'яснити це повинні батьки, називаючи стани відповідними назвами. Далі цей досвід людина починає отримувати і від інших людей та інших джерел: книг, фільмів. Завдяки цьому вона розуміє, що за певними назвами закріплюється певний емоційний зміст. Але якщо людина не отримала досвід позначення почуттів, тоді в результаті вона має скупку емотивну лексику або ж педагогічну алекситимію. Частіше педагогічною алекситимією страждають чоловіки, так як виховуючись піддавались гендерним педагогічним стереотипам, які обмежують вербальну комунікацію батьків з хлопчиками, а емоційність взагалі забороняється з допомогою реплік: "чоловіки не плачуть", "чоловіки повинні бути стримані". Іноді таке виховання поширюється і на дівчат. [3, с. 58-66]

Психологічна алекситимія тісно пов'язана з педагогічною, але має свої специфічні індивідуально-психологічні фактори. Виділяють психотравматичну та ситуативну алекситимію.

Психотравматична алекситимія обумовлена наявністю психотравмуючої ситуації, при якій блокуються переживання почуттів та емоцій із-за їх інтенсивності, тому що вони "соціально небажані" і їх не прийнято висловлювати вголос, або вони не відповідають власній Я-концепції.

Ситуативна алекситимія обумовлена ситуативно-комунікативними факторами: сором'язливість, недовіра, страх бути засудженим, відсутність психологічної безпеки. [2, с. 458-461]

Лінгвістична алекситимія. Емотивна лексика - це метафорична спроба виявити приховане внутрішнє через явне зовнішнє.

Ф. Ніцше писав, що мовний знак - це не зовсім підходящий інструмент для позначення внутрішньої реальності, так як інтроспективна мова не здатна уловити тонкощі психічного життя людини. "Радість, гнів, горе, ненависть, кохання - це позначення крайніх станів, а їх відтінки вислизають від нас, хоча саме вони

найбільше впливають на наш характер та наше життя". [5, с. 45]

Це приводить до того, що людина "не вдивляється" в ту частину психологічного досвіду, для якої не вистачає слів, тому що там "важко мислити точно". А частина психічної реальності, яка не піддається опису, продовжує існувати неусвідомленою.

А. Маслоу підкреслював, що " більшість переживань залишаються невираженими і взагалі не можуть бути описані словами". [4, с. 124]

Окрім вищевказаних причин, можливі і інші. Іноді ми самі винуваті своїй внутрішньої плутанини. Одне з питань, яке ми найчастіше чуємо, та самі ставимо «Як ти?». І майже завжди отримуємо типічну відповідь «Все нормально». А чи давно ви чули щось типу «Я втомився від постійної апатії, та сьогодні, на подив, радість просто переповнює мене»? Зараз люди для того щоб описати свій душевний стан просто ставлять скупі смайлики. Таким чином збіднений словниковий запас поступово приводить до збіднення емоційного інтелекту. А відбувається це все тому, що ми самі не хочемо помічати себе, свої справжні внутрішні почуття, ми не вміємо використовувати навіть ті слова, які наявні в нашій мові. Ми ховаємося за «маскою нормальності», запроторюючи наші почуття в «темницю».

Алекситимія має різні прояви:

- Труднощі в сприйнятті і словесному вираженні почуттів. Людина може відчувати емоції, але не здатна описати їх;
- Якщо емоції і виражаються, то по одній і тій же схемі;
- Схильність до самотності;
- Люди з алекситимією майже ніколи не плачуть та не сміються;
- Труднощі в розпізнаванні виразів обличчя людей;
- Неспроможність займатися діяльністю, яка потребує прояву уяви та фантазії;
- Відсутність яскравих снів;
- Логічне мислення без схильності до фантазування;
- Прагматичне мислення, яке направлене на зовнішні ситуації, а не на внутрішні відчуття;

- Заперечення інтуїції;
- Плутання емоцій з тілесними відчуттями;
- Гіперчутливість до фізичних відчуттів. [2, с. 483-486]

Для дослідження проявів алекситимії нами була використана «Торонтська алекситимічна шкала» розроблена в 1985 р в США Г. Д. Тейлором і адаптована в психоневрологічному інституті ім. В. М. Бехтерева.

В дослідженні брали участь 30 респондентів віком від 14 до 65 років. Із них: 10 чоловіків та 20 жінок.

Результати дослідження проявів функціональної алекситимії в людей різної статі та віку

Вік досліджуваних	Норма – 10 – 33,33%			Група ризику – 13-43,33%			Алекситимія – 7 – 23,33%		
	К-сть ч	К-сть ж	Всього	К-сть ч	К-сть ж	Всього	К-сть ч	К-сть ж	Всього
14 – 16	—	1 3,33%	1 3,33%	6 20,01%	4 13,33%	10 33,34%	1 3,33%	3 10%	4 13,33%
17 – 19	—	4 13,33%	4 13,33%	—	—	—	—	2 6,67%	2 6,67%
20 – 29	—	3 10%	3 10%	—	2 6,67%	2 6,67%	1 3,33%	—	1 3,33%
30 – 65	2 6,67%	—	2 6,67%	—	1 3,33%	1 3,33%	—	—	—

З результатів поданих в таблиці, можна виявити такі закономірності:

- Не схильні до алекситимії 33,33% досліджуваних;
- В групу ризику потрапляють 43,33% опитуваних;
- Схильні до алекситимії 23,33% респондентів;
- Абсолютно не мають схильності до алекситимії жінки від 14 до 29 років, що становить 26,66% та чоловіки від 30 до 65 років – 6,67%;

- В групу ризику потрапляють досліджувані від 14 до 16 років, із них: чоловічої статі – 20,01 % та жіночої статі – 13,33% та жінки від 20 до 65 років – 10%;

- Виявлена схильність до алекситимії у досліджуваних від 14 до 16 років, із них: чоловічої статі – 3,33%, жіночої статі –

10%; від 17 до 19 років 6,67% жінок та від 20 до 29 років 3,33% чоловіків.

Можна зробити висновок, що найменше схильні до алекситимії жінки від 14 до 29 років та чоловіки від 30 до 65 років. В групі ризику найбільше досліджуваних чоловічої статі від 14 до 16 років. Схильні до алекситимії більше жінки 14 – 19 років.

Література:

1. Былкина Н.Д. Алекситимия (аналитический обзор зарубежных исследований) // Вест.Моск. ун-та. Серия 14. Психология. 1995. №1.-181с
2. Крістал Г. Інтеграція та самоцілення. Афект, травма і алекситимія. -М .: Інститут загальногуманітарних досліджень, 2006.-800с.
3. Курек Н.С. Эмоциональное общение матери и дочери как фактор формирования аддиктивного поведения в подростковом возрасте // Вопросы психологии 1997. № 2.-195с.
4. Маслоу А. Психология буття. М .: Рефл-бук; К .: Ваклер, 1997.-267с.
5. Ницше Ф. Утренняя заря: Мысли о моральных предрассудках. Свердловск: Воля, 1991.-303с.

ІННОВАЦІЇ ТА ТРЕНДИ У СФЕРІ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ

Худенко О.В.

здобувач вищої освіти

відділення економіки та туризму

Муха Роксолана Андріївна

кандидат економічних наук

викладач кафедри готельно-ресторанної справи

Галицький коледж імені В'ячеслава Чорновола

м. Тернопіль, Україна

Анотація: *Визначено, що інновації в готельно-ресторанному бізнесі відіграють головну функцію у висококонкурентній боротьбі готелів та ресторанів за кожного клієнта. Виділено інноваційні формати розвитку ресторанного та готельного господарства. Узагальнено, що застосування інноваційних технологій у роботі готельно-ресторанного бізнесу підвищує конкурентоспроможність та позитивно впливає на його імідж.*

Ключові слова: *інновації, готельно-ресторанний бізнес, конкурентоспроможність, імідж.*

Світова індустрія гостинності протягом останніх років впевнено утримує першість у популярності як серед великих інвесторів, так і у дрібних, а також і у підприємців-початківців. Головна особливість розвитку готельно-ресторанного бізнесу полягає в тому, що зростання його не припиняється навіть під час глобальної економічної кризи. Як би не йшли справи в економіці країни, а середній клас в усьому світі не відмовляє собі в споживанні послуг сфери гостинності під час літніх та різдвяних канікул. Завдяки глобалізації економіки, розвиваються та міцніють економічні зв'язки між країнами, галузями та компаніями. Ці основні тренди і визначають перспективи розвитку готельно-ресторанного бізнесу, зокрема вдосконалення існуючого готельного та ресторанного господарства та освоєння їх нових сегментів.

У сучасних умовах інновації в готельно-ресторанному бізнесі відіграють головну функцію у висококонкурентній боротьбі готелів та ресторанів за кожного клієнта. Застосування новітніх технологій готельно-ресторанному бізнесу дозволяють підвищити ефективність свого господарства, знаходити нові резерви підвищення якості обслуговування, надання нових послуг [1]. Розглянемо основні напрями інновацій у сфері ресторанного бізнесу на сьогодні [4,5].

Ресторанний бізнес – це сучасна та перспективна галузь індустрії гостинності. Ресторанний бізнес за останні роки почав залучати ще більше інвесторів із різних сфер бізнесу. Інформаційні технології внесли креативність та інноваційність у ресторанний бізнес.

Інноваційні формати або концепції розвитку ресторанного господарства:

- формат “Street Food” (вулична їжа) або концепція “pop-up-ресторанів” – це точки харчування на ходу;
- формат “Кальян-бар” – це заклад ресторанного господарства, в якому, окрім організації харчування, надається як основа додаткова послуга кальянопаління;
- формат “Фестиваль-ресторація” передбачає створення яскравих розважальних заходів (наприклад, показів мод, естрадних шоу).

Перевагою підприємств наведених форматів є те, що вони відносно нові на ринку ресторанного господарства України, що і обумовлює перспективні можливості для зростання та подальшого ефективного розвитку.

На сьогодні туристи та жителі міста віддають перевагу ресторану, кафе, бару в якому є присутній безкоштовний Wi-Fi. Винахід OQ-коду відкрило нові можливості для онлайн-взаємодії з споживачем [2]. Автоматизація ресторану та кафе - це шлях до успіху. Встановивши подібну програму, власники практично відразу відзначають позитивну динаміку в роботі закладу. Персоналу стає легше працювати, скорочується час на облік продуктів та калькуляцію блюд [3].

Прагнучи запропонувати клієнтам ексклюзивний сервіс, багато готелів замовляють розробку особливих систем роботи, які суттєво розширюють функції готелю. Серед них, можна виділити наступні:

- Система автоматизації працівників відділу продажів. Дозволяє управляти цією сферою, планувати зустрічі з клієнтами та партнерами, вести календар та розклад роботи менеджерів.

- Система роботи з клієнтами. Це нові технології в готельному бізнесі. Ця система дозволяє побачити, статистику клієнтів за віком, статтю, соціальним статусом, прибутковістю тощо [3].

Висновок: Отже, застосування інноваційних технологій у роботі готельно-ресторанного бізнесу підвищує конкурентоспроможність, якість наданих послуг, що позитивно впливає на імідж підприємства, збільшуючи потік постійних клієнтів, що і гарантує постійне отримання прибутку підприємству. Інновації також сприяють не лише залученню великої кількості нових гостей, а й дають змогу встановлювати високі ціни на ексклюзивні послуги.

Література:

1. Колісниченко, Т.О., Сагдєєва, Д.Р. (2016) Сучасні тренди ресторанного бізнесу у Дніпропетровській області. Туристичний, готельний і ресторанний бізнес: інновації та тренди: матеріали Міжн. наук.-практ. конф. (7 квітня 2016 р., м. Київ.), К.: КНТЕУ, 158-160. https://tourlib.net/statti_ukr/kolisnychenko.htm

2. Brinza, J., Холявка, В., Філь, М. (2017) Сучасні формати «Fast casual», «Fine dining», «Quick'n'casual», «Free flow» у ресторанному бізнесі. Економіко-соціальні відносини в галузі фізичної культури та сфері обслуговування: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (11-12 травня 2017 р., м. Львів), Львів: ЛДУФК, 107-109. https://tourlib.net/statti_ukr/brinza.htm

3. Портал для професіоналов гостиничного и ресторанного бизнеса <http://prohotelia.com/>

4. Адаменко, О. А. (2010). Концептуальні засади інноваційного розвитку підприємств. *Наукові праці НУХТ*, №35, 5-10. <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/handle/123456789/21211>

5. Бацына, Я.В., Лими́на, Т.М., Сахарова, М.В. (2018) Инновационные технологии ресторанного бизнеса в условиях цифровизации. <https://doicode.ru/doi/10.26907/2542-0406.2018.12.28.pdf>

УДК 378.1

Педагогічні науки

ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОГО ОБРАЗУ ПРОФЕСІЇ ЯК УМОВА РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ СТУДЕНТІВ

Чепурна В.О.,

*доцент кафедри філософії
та педагогіки професійної підготовки,*

*Харківський національний
автомобільно-дорожній університет*

м. Харків, Україна

Анотація: *проблема формування позитивного образу професії у контексті професійної ідентичності студентів в умовах університетської системи освіти досліджується у площині сучасних потреб і вимог навчально-виховного процесу. Використання сучасних підходів до навчання і виховання актуалізує поставлену проблему в умовах змішаного навчання.*

Ключові слова: *професійна ідентичність, професіоналізація, позитивний образ професії, навчальні технології*

Сучасна система освіти перебуває у стані стрес-тестування, зумовленого пандемією 2020-2021 років, тому постійно актуалізуються як раніше не вирішені проблеми навчально-виховного процесу, так і нові, що пов'язані із умовами онлайн навчання, змішаного та дистанційного навчально-виховного процесу. «Інформаційний ковід», кризові явища економіки, соціально-політичні процеси здійснюють вплив на сучасну людину, змінюючи не тільки її ставлення до конкретних духовних та матеріальних цінностей, а й екзистенційні, професійні, світоглядні орієнтири. Пандемія та умови існування, що вона поставила перед людством, вказують на формування

спеціальних здібностей людини, що мають стати передумовою її комфортного існування як у професійній діяльності, так і у повсякденному житті, серед яких можна виокремити позитивний спосіб мислення та позитивний образ професії, де здобута професія стане базисом духовної та матеріальної стабільності людини. Освітні реформації в умовах кризових суспільних явищ та пандемії надають можливість по-новому осмислити та сприйняти процес організації навчання і виховання в університетському середовищі, проаналізувати потенціал змін та імплементувати його у професійну підготовку, забезпечивши гармонійний розвиток майбутніх фахівців.

Студентські роки – це період життя людини, коли відбувається формування знань, уявлень про майбутню професійну діяльність, формуються професійно важливі якості, траєкторія подальшого професійного становлення та кар’єрного зростання, активізуються пізнавально-психологічні процеси, які формують у подальшому професійному житті уміння та навички перебування у трудовому колективі. Проблема формування позитивного образу майбутньої професійної діяльності у майбутніх фахівців технічних спеціальностей актуалізується затребуваністю сучасною економікою та сферою виробництва і послуг у кваліфікованих фахівцях технічного профілю. Тому охарактеризувати процес формування позитивного образу майбутньої професії у площині професійної ідентичності студентів взято за *мету* даної статті.

Проблема професійної ідентичності є об’єктом досліджень як у зарубіжній літературі, так і вітчизняній психологічній і педагогічній науці. Умовно погляди дослідників можна поділити на дві групи: до першої групи відносяться ті, що дотримуються думки про формування професійної ідентичності у процесі навчання у закладі вищої освіти, вказуючи на те що вже у студентські роки, у період засвоєння теоретичних знань та розвитку умінь відбувається професійна ідентифікація. До другої групи – професійна ідентичність формується лише тоді, коли особистість уже включена у процес професійної трудової діяльності, здійснює трудові операції і виконує відповідні професійні ролі.

Щодо змісту ідентичності та її структури слід зазначити дослідження Дж. Марсія, який тлумачить її як певну структуру внутрішніх, динамічно організованих потреб, що самостворюються, здібностей та переконань [4]. Перевагою теорії є те, що до наукових теоретичних поглядів щодо ідентичності було вжито поняття статусів. Дж. Марсія встановив та охарактеризував чотири статуси професійної ідентичності: невизначена (або несформована), дифузна (розмита, нав'язана), мораторій та досягнута [4].

Аналіз теоретичних поглядів на феномен *ідентичності* дозволяє охарактеризувати її як динамічний процес і результат сепарації людини самої себе із оточуючого середовища, процес ототожнення та встановлення органічної цілісності із самою собою у часовій перспективі, стан за якого людина відчуває себе суб'єктом власних психічних та фізіологічних станів і процесів. Розвиток ідентичності можливий за умови соціалізації особистості у процесі комунікації та діяльності.

У дослідженнях проблеми розвитку професійної ідентичності особистості у цілому виокремлюють дві групи взаємопов'язаних факторів – особистісні та соціальні (відповідно внутрішні та зовнішні). Під особистісними факторами розуміють цілі, систему цінностей та норм, що зумовлюють життєвий шлях людини, під соціальними – домінуючі у суспільстві установки щодо професій (перспективність, затребуваність, престижність/непрестижність як професії так і закладу освіти) [3]. На думку Л. Шнейдер, дослідження якої присвячені механізмам розвитку професійної ідентичності у студентські роки, саме у процесі навчання у вищому закладі освіти відбувається накопичення теоретичних знань і розвиток умінь, необхідних для здійснення професійної діяльності, які у свою чергу зумовлюють професійну ідентичність у подальшому житті, розвиток уявлень про майбутню працю, побудову плану професійного саморозвитку і кар'єрного зростання [3].

Дослідниками у галузі психології праці професійна ідентичність пов'язується із процесом професіоналізації, етапами

професійного шляху особистості [2]. Перші етапи професіоналізації (фаза оптанта) співвідноситься із періодом навчання особистості у професійному закладі освіти, коли через навчально-пізнавальну діяльність засвоюються стандарти і вимоги до здійснення діяльності, відбувається включення у професійний тренінг, напрацьовуються норми поведінки у рамках професійної спільноти, з якої у подальшому студент буде співвідносити себе у професійному житті [2; 3].

Гармонійний розвиток особистості у соціокультурному та професійному середовищі залежить від розуміння і усвідомлення професійної діяльності та свого місця в ній [5]. Дослідження поняття образу професії дозволяють встановити його основні структурні складники: 1) розвиток образу самого себе; 2) визнання цінності та здібностей інших людей; 3) сильна орієнтація на встановлення професійної мети (важливо для реалізації фахівця не тільки у кар'єрному зростанні, але й взагалі у житті); 4) позитивна психологічна установка; 5) працьовитість; 6) бажання професійно зростати [1, с. 3 – 26].

Важливу роль у формуванні позитивного образу професії майбутніх фахівців відіграють психолого-педагогічні умови організації навчально-виховного процесу, відповідно до яких науково-педагогічні працівники мають керуватися сучасними підходами у психологічній та педагогічній теоріях. У процесі формування позитивного образу професії майбутніх фахівців технічних спеціальностей викладачі мають: враховувати індивідуально-психологічні якості студентів і намагатися їх усебічно розвивати; враховувати соціально-психологічне забезпечення майбутньої професійної діяльності студентів; намагатися активно взаємодіяти зі студентами; забезпечувати інтеграцію у виробничу практику і сприяти адаптації студентів до професійної діяльності під час її проходження; досягати свідомої участі студентів у навчально-виховній діяльності навчального закладу.

Використання виховного потенціалу системи освіти у ЗВО, що відповідає стратегічним ідеям гармонійного розвитку

особистості, сприятиме формуванню позитивного образу професії, а саме через: спрямованість виховання у ЗВО на формування всебічно і гармонійно розвинутої особистості студента як професіонала і громадянина; єдність організації виховної, навчально-пізнавальної та іншої діяльності студента як умови формування головних рис особистості професіонала; єдність навчання, виховання, розвитку та самовдосконалення, що вимагає розглядати виховання як головний фактор формування особистості студента і надавати виховному процесу розвивального характеру; оптимізацію змісту, методів і форм виховання студентів у ЗВО; особистісну спрямованість виховання; впровадження у практику виховання студентів ідей та технологій педагогіки співробітництва, гуманістичної педагогіки, особистісно орієнтованої педагогіки та ін.

Важливою умовою формування позитивного образу професії та подальшої професіоналізації особистості є усвідомлення нею траєкторії професійного зростання, професійної ідентичності [2]. Тому актуалізується необхідність орієнтації навчально-виховного процесу, насамперед, на досягнення чітко визначеного і сформульованого кінцевого результату. Аналіз наукової літератури та практичні спостереження дозволяють виокремити основні фактори формування позитивного образу професії майбутніх фахівців технічних спеціальностей у взаємодії із формуванням професійної ідентичності:

1. *Підвищення значення дисциплін соціально-економічного та гуманітарного циклу* (звернення до феномену людини дозволяє підвищити рівень сформованості любові до професії за допомогою орієнтації особистості на соціальну значущість і культурну цінність обраної майбутнім фахівцем професії);

2. *Самоврядування студентів* (самоврядність як чинник формування демократичних традицій та культури, прищеплення навичок відстоювання і захисту своїх інтересів та інтересів громади, усталення практики використання демократичних процедур, прийняття себе як частини цієї групи);

3. *Співпраця викладачів та студентів* (кооперативне

навчання вимагає такої організації навчального процесу, при якій як в аудиторії, так і за її межами студенти постійно працюють у парах та малих групах, звітуючи про результати самостійної колективної роботи як викладачеві, так і всій своїй академічній групі в цілому);

4. *Використання сучасних педагогічних технологій навчання*: рольових ігор, бліц-розминки, семінарів-дискусій, брейн-рингів, ігрового проектування; технологій кейс-методу, технологій «Уорк-лабораторій», коучингові технології тощо)

5. *Впровадження професійних консультацій* (регулярно проводити консультації і мінітренінги з успішними представниками організацій, що працюють у галузі);

6. *Соціально-психологічний супровід* навчально-виховного процесу в умовах он-лайн навчання.

Література:

1. Бодров В.А. Психологический подход к проблеме формирования профессионала / В.А. Бодров // Психология субъекта профессиональной деятельности. – М.; Ярославль, 2001. – С. 54 – 71.

2. Чепурна В.О. Проблема становлення професійної ідентичності студентів технічних спеціальностей у контексті антиципації особистості / Харківський осінній марафон психотехнологій (каталог психотехнологій; тези доповідей): збірник матеріалів IV міжрегіональної наук.-практ. конф., м. Харків, 31 жовтня 2020 р., ХНПУ імені Г.С. Сковороди. Харків: Діса плюс, 2020. 230 с. - с.201-205.

3. Шнейдер Л. Б. Профессиональная идентичность: теория, эксперимент, тренинг / Шнейдер Л.Б. – М.: МПСИ; Воронеж: МОДЕК, 2004. – 600 с.

4. Marcia J. E. Development and validation of ego-identity status / J.E. Marcia // Journal of Personality and Social Psychology. – 1975. – Vol. 3. – P. 551–558.

5. Tkachenko I.V. Study of the concept of personal maturity in foreign and ukrainian psychology, The 17 th International scientific and practical conference «Science 2021: Research and Innovation»

ДОТРИМАННЯ ПРАВ НА ЗАКОНОДАВЧОМУ РІВНІ

Мірошніченко Л.В.,

к. філол. н., доцент

Швець Н.К.,

студентка юридичного факультету

Дніпропетровський державний

університет внутрішніх справ

м. Дніпро, Україна

У сучасному суспільстві незалежної України не так давно прийнято низку наказів та положень, які стосуються визначення особливостей дискримінації, що стосується представників Національної поліції. Після прийняття реформ у цій сфері варто приділити увагу дослідженню цього питання. Правове регулювання заборони дискримінації визначається наступними документами [1]:

1. Стаття 24 Конституції України;
2. Закон України «Про освіту» (ст. 3);
3. Закон України «Про державну службу» (ст. 4);
4. Закон України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні»;
5. Закон України «Про забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків»;
6. Закон України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні»;

Загальними принципами недискримінації є [1]:

- забезпечення рівності прав і свобод осіб та/або груп осіб;
- забезпечення рівності перед законом осіб та/або груп осіб;
- повагу до гідності кожної людини.

Дія закону поширюється між юридичними особами публіч-

ного та приватного права, місцезнаходження яких зареєстровано в Україні та фізичними особами, які перебувають на території України. Дискримінація – «це ситуація, за якої особа та/або група осіб за їх ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, віку, інвалідності, етнічного та соціального походження, громадянства, сімейного та майнового стану, місця проживання, мовними або іншими ознаками, які були, є та можуть бути дійсними або припущеними (далі – певні ознаки), зазнає обмеження у визнанні, реалізації або користуванні правами і свободами в будь-якій формі, встановленій цим Законом, окрім випадків, коли таке обмеження має правомірну, об'єктивно обґрунтовану мету, способи досягнення якої є належними та необхідними. Принципи визначення дискримінації: наявність порушення (обмеження у визнанні, реалізації або користуванні) прав і свобод, наявність певної захищеної ознаки, на підставі якої відбувається розрізнення, відсутність правомірної, об'єктивно обґрунтованої мети, для досягнення якої проводиться розрізнення, недотримання принципу пропорційності (належності та необхідності) між метою розрізнення та способами її досягнення. Як відомо, визначаються певні форми дискримінації: пряма дискримінація; непряма дискримінація; утиск; підбурювання до дискримінації; відмова від розумного пристосування; віктимізація» [2]. Соціально вразливі групи: «бездомні; родини, в яких є проблеми дитячої занедбаності, сексуальних фізичних зловживань стосовно дитини або одного з партнерів; подружні пари, які мають серйозні подружні конфлікти; родини, в яких дитину виховує лише один із батьків та в яких мають місце серйозні конфлікти; ВІЛ-інфіковані люди та їхні родини; особи, які мають низькі доходи через безробіття, відсутність годувальника, фізичні вади, низький рівень професійної підготовки тощо; особи, які порушили закон і були за це покарані; вагітні дівчата-підлітки/жінки» [2].

Постановою Кабінету Міністрів України від 07 червня 2017 р. № 390 з метою сприяння посиленню координації роботи органів виконавчої влади для практичного впровадження принципу гендерної рівності у всі сфери життя суспільства

запроваджено посаду Урядового уповноваженого з питань гендерної політики. Також затверджено Положення про Урядового уповноваженого з питань гендерної політики, відповідно до якого основними завданнями Урядового уповноваженого є [3]:

- сприяння забезпеченню реалізації єдиної державної політики, спрямованої на досягнення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у всіх сферах життя суспільства;

- участь, відповідно до компетенції, у координації роботи міністерств, інших центральних та місцевих органів виконавчої влади із зазначеного питання;

- здійснення моніторингу щодо врахування принципу гендерної рівності під час прийняття нормативно-правових актів Кабінетом Міністрів України;

- співпраця та взаємодія з громадянським суспільством тощо. Згідно зі ст. 12 Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» від 2005 р., органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування в межах своєї компетенції, зокрема:

- забезпечують надання жінкам і чоловікам рівних прав та можливостей, запобігання та протидію насильству за ознакою статі;

- здійснюють виконання загальнодержавних та регіональних програм з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, запобігання та протидії насильству за ознакою статі;

- створюють умови для поєднання жінками і чоловіками професійних і сімейних обов'язків [3].

Органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування можуть створювати консультативно-дорадчі органи, призначати радників з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, запобігання та протидії насильству за ознакою статі. Створення дієвих механізмів у досягненні гендерної рівності та ефективне управління гендерними процесами з боку держави сприятиме підвищенню конкуренції на ринку праці, що забезпечить економічний розвиток держави та примноження її

інтелектуального потенціалу. Україна взяла на себе зобов'язання щодо виконання ключових міжнародних зобов'язань із забезпечення гендерної рівності. Наша держава прийняла Цілі Сталого Розвитку (ЦСР), приєдналася до Пекінської Декларації та Платформи Дій (ПДПД) на 4-й Світовій Конференції Жінок (1995) та ратифікувала ключові договори з прав людини, включно з Конвенцією про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (1980), та її Факультативний Протокол. Уряд затвердив національний план дій із виконання Конвенції [3]. Підписана у 2014 році Угода про Асоціацію між Україною та ЄС зобов'язує до гарантування рівних можливостей для жінок та чоловіків у сферах працевлаштування, освіти, навчання, економіки, у суспільстві та прийнятті рішень. «Гендерна рівність» закріплено в Конституції України. Затверджена Державна соціальна програма забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2021 року спрямована на укріплення інституційних механізмів забезпечення гендерної рівності з комплексним підходом до подолання інституційних обмежень у сфері гендерної рівності. Законодавча база України щодо гендерної рівності містить також Стратегію та План дій у сфері прав людини, прийняті 2015 року, метою яких є гарантування рівних прав та можливостей для жінок і чоловіків в усіх сферах життя. Прийняття Урядом Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 (2016 та 2018 – оновлена версія) є важливим кроком у напрямі реалізації повістки «Жінки, Мир, Безпека» в Україні [3].

Отже, низка прийнятих законів на державному рівні щодо проблеми дискримінації в українському суспільстві має бути вирішена на високому рівні.

Література:

1. Закон України про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні.
2. Дискримінація // <https://uk.m.wikipedia.org/wiki/> .
3. Основні положення, та запобігання дискримінації в роботі поліцейського // [https://iom.org.ua > sites > filesPDF/](https://iom.org.ua/sites/filesPDF/).

УКРАЇНСЬКА МОВА В СУСПІЛЬСТВІ

Яковенко Марія Іванівна,
здобувач вищої освіти 7 курсу
науковий керівник - **Мірошніченко Любов Василівна,**
кандидат філологічних наук, доцент кафедри
соціально-гуманітарних дисциплін
Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ

Як нам всім відомо, мова - це найкращий спосіб передавання інформації. Мова посідає важливе місце у життях людей. В Україні державною мовою є українська, але більшість українців розмовляють на російській мові. І я вважаю, що це є великою проблемою. Дослідженням цієї теми цікавився Міністр освіти і науки України Сергій Квіт, який наголосив, що “Українська мова посідає надзвичайно важливе місце, і ми розуміємо, що без української мови не може бути України. Українська мова лежить в основі української державності й це додає особливого наголосу на важливості підтримки української мови” [4]. І я з ним повністю згодна.

Як люди можуть називатися українцями, якщо не знають рідну мову? Всі українці мають знати свою державну мову, і не тільки знати, а ще й пишатися нею, бо мова - це є наша особливість, завдяки якій ми можемо представляти Україну. Дослідження показали, що рідною українську мову вважають 73% українців, однак розмовляють нею лише 53%. Якщо спиратися на ці факти, то 27% українців не вважають українську мову рідною, тоді постає питання, чому вони живуть в Україні? “З усіх висловлювань Івана Франка випливає, що гідне місце в новій школі займатиме рідна мова. Це буде жива народна мова, яка й лежатиме в основі літератури. В скільному курсі літератури велику питому вагу матиме народна творчість, читання якої у дитинстві на все життя вкорінює в душі людини любов до рідного слова, його краси.” [2, с. 104]

Більшість українців ще змалку у своїх сім'ях виховувалися російською мовою. Таких людей важко назвати українцями, бо якщо вони хоч трохи знають українську, вони не вважають її рідною. А мова має йти з теплом від чистого серця. Такі люди намагаються розмовляти українською, але в них не дуже вдається, бо їм складно.

Хочу навести приклад з життя. Мої батьки також виховувалися у російськомовній родині і ходили до школи, де вивчали російську, тому

рідну мову вони знали погано. Коли всі телевізійні фільми, серіали, передачі почали перекладати і показувати українською мої батьки були трохи незадоволені. Вони казали, що з цим перекладом втрачається певна енергетика, змінюється сенс фільму чи серіалу, і їм важко було сприймати українську. А зараз, протягом декількох років мої батьки не тільки дивляться передачі українською, а й самі розмовляють нею. Саме тому, я вважаю, що потрібно більше пропагандувати українську, щоб люди звикали до неї. Таким чином, вони будуть чути її всюди і на підсвідомому рівні почнуть думати українською, а потім вже розмовляти рідною мовою. Навколо української мови склалося чимало міфів і я хочу розглянути декілька з них

1. Українська мова - це суспільні діалекти та суржик

Результати дослідження, проведеного у 2012 році показали, що кожен десятий українець розмовляє суржиком. Зазвичай, це ті люди, які не дуже володіють двома мовами, а також, це люди, які мешкають у селах. Насправді, це трохи дивно, що у селах розмовляють суржиком, бо саме завдяки селам наша мова досі існує. Можна сказати, що вони її зберегли

2. Українська мова близька до російської.

«Якщо казати, як можуть поруч жити люди, які розмовляють українською і російською мовами, я скажу так: по-перше, вони не дуже відрізняються одна від одної. Тому, попри те, якою б мовою люди не розмовляли, вони хочуть всі нормально жити». - це стверджував колишній Президент України В. Янукович. [5]

В українській мові є деякі слова чи вирази, які близькі до

російської, але не набагато. Також є слова, які кардинально змінюють сенс, якщо їх перекласти з російської на українську. Я б сказала, що українська мова більш близька до білоруської, ніж до російської, якщо порівнювати з лексикографією.

3. Сучасна українська мова насичена словами з Галичини. Якщо чесно, мені здається, що так воно і є. Бо в Україні чистою українською мовою розмовляє дуже малий відсоток. Якщо брати Схід України, то там можна почути російську мову, а якщо брати Захід, то там є діалектна мова.

4. Українську складно вивчати.

Насправді, вивчити можна будь-яку мову, головне мати бажання. Звичайно, в кожній мові є свої нюанси, з якими можуть бути труднощі, але якщо трохи старанно готуватися і вчити можна з легкістю вивчити мову. Є

багато прикладів, як іноземці вивчили українську мову та можуть з легкістю розмовляти нею, живучи за кордоном України. 5. Українська мова на другому місці по милозвучності після італійської.

"Відомо було досі, що українська мова своєю доброзвучністю займає одне з перших місць (може, третє або четверте) між усіма європейськими мовами. Цю думку дуже легко пояснити фактами фонетики..."[3, с. 365]. Українська мова вважається наймилозвучнішою у світі, про це говорять відомі поети. Є дуже багато відомих творів і пісень, які зачаровують не тільки глибоким сенсом, а й самим звучання мови. Ми - українці маємо пишатися такою мелозвучною та мелодійною мовою.

Для кожного українця рідна мова - це гордість, бо все, що створено нею увійшло в скарбницю загальнонародської культури. Весь світ віддає шану геніальним майстрам українського слова Тарасові Шевченку та Іванові Франку. Кожен з нас повинен добре знати рідну мову. " О мово рідна! Їй гаряче віддав я серце не дарма. Без мови рідної, юначе, й народу нашого нема"[1] - писав В. Сюсюра. Українська мова є мовою українського народу, отже тільки вона повинна бути рідною для кожного гідного українця.

Логіка моїх міркувань приводить мене до висновків, що українська мова, не дивлячись на всі складнощі, пройшла великий шлях для того, щоб ми її шанували і пишалися нею. Мова становить невичерпне джерело пізнання в житті суспільства. Мова - явище суспільне. Вона виникла в суспільстві, обслуговує суспільство, є однією з найважливіших ознак суспільства й поза суспільством існувати не може. І навпаки, суспільство без мови не може існувати.

Література:

1. Володимир Сюсюра - вірш "Юнакові"
2. Олександр Тихий - "Мова-народ"
3. Самійленко В. Твори: У 2 т. - К., 1958. - Т. 2. с. 365
4. Сергій Квіт - " Без української мови не може бути України" <https://www.radiosvoboda.org/a/27566910.html>
5. Янукович каже, що українська не дуже відрізняється від російської <https://www.pravda.com.ua/news/2010/09/24/5410367/>

Legal Science

PROTECTION OF HUMAN RIGHTS TO PERSONAL DATA IN THE WORLDWIDE DIGITAL ENVIRONMENT

Shamaieva Anastasiia Orestivna,
Bachelor of Law
Private Higher Educational Institution Financial-Legal College
Kyiv, Ukraine
ShamShamaeva99@gmail.com

Annotation: The article examines the content of the concept of human «digital rights» and the problems of their perception and protection by states. The lack of development of the regulatory

framework in this area and the actualization of the topic of protection of rights in the context of accelerated digitalization lead to the need to consider existing international standards for their protection, as well as the possibilities of using the tools of various international human rights organizations for this purpose. A brief overview of threats to data privacy in the digital environment, especially those appearing in a pandemic, is presented, the experience of different countries in working with digital personal data and the difficulties arising in connection with this are analyzed. Shows the differences in privacy policies for digital personal information in different countries. The General Data Protection Regulation (GDPR) is used as a basis for creating in the future a regulatory framework regulating digital rights of citizens and the processing of personal data in European countries. However, due to the fact that the regulation of such relations is still in the initial stage of development, the most significant role can be played by the activity of public organizations, international structures specializing in the protection of human rights in general.

Keywords: digital rights, privacy, human rights, right to personal data, government rights protection.

Different countries use a selection of strategies to leveraging digital technologies for population monitoring. Among them – tracking infected or violating quarantine people, face recognition, unmanned gadgets, tracking mobile site and geolocation of users, and many other ways of intruding on people's privacy. With regard to the pandemic and the measures taken to control the population, incidents of restriction of the rights and freedoms of citizens were observed in Russia, China,

Israel, Austria, Germany, Great Britain, Italy, Iran, Singapore, Great Britain, South Korea and other countries. Many governments use mass supervision of people using city surveillance photo and video recording devices located in homes, transport and other spots. Tracking the citizens' displacement by using mobile networks, GPS in cars, fixing the localization of transactions on cards and accounts, etc. is often allowed. This leads not only to a violation of human rights, but also to transformations in peoples' consciousness, to the formation of a new civic identity. To a greater extent, this applies to young people, but the older generation also experiences substantial challenges in recognizing the problems that arise [1, p. 20].

Public bodies in such state obtain almost unlimited access to the entire capacity of personal data of people. Simultaneously, mostly private companies, both huge and midsize, are involved in the evolution of appropriate technologies. And these corporations also have access to citizens' databases of private data.

Countries such as China, South Korea and Taiwan gather a broad variety of personal information to secure the effectiveness of public health system. While metadata by itself doesn't expose a person's individuality, reviewing it can disclose extremely susceptible personal details. Subsequently, the treatment of metadata must be subject to the similar rules as the processing of any other personal data, therefore, data processors must suggest the types of data accepted, the aim of processing, ascertain the safety of input, as well as their omission upon hitting the goal of processing [2, p. 420].

To date, main modifications in the legal order of the listed countries, regulating admission to private information, have not yet inflicted, but they should be predicted in the coming months. Particularly, the legislative framework in European countries will continue to be intended by the requirements and concepts of the GSPR.

The General Data Protection Regulation (GSPR) provides a European Union Regulation through which the European Parliament, the Council of the European Union and the European Commission bolster and consolidate the safety of confidential nature of all individuals in the European Union. The document also rules the output of data from the EU area. The GSPR focuses fundamentally at providing citizens supervision over their own identifiable information, and at simplifying the policy for international economic interactions by uniting regulation within the EU [3, p. 3].

It is norms that define the key approach to understanding the essence of personal data. For example, a person can be identified using a last name, identification number, location data, as well as with the help of specific physical, physiological, genetic, spiritual, economic, cultural factors, etc.

GSPR today strengthens the current and establishes new rights of EU citizens, and also gives citizens more control over their personal data:

- simpler connect to their data, including supplying extra information on how this data is processed and making this information accessible in a obvious and comprehensible mode;

- the right to data mobility – changing the rules for the transfer of biographical data between service providers;

- the right to be forgotten («the right to delete personal data») – when a person furthermore wants his personal details to be treated and there is no legal basis for their preserving, the data will be removed;

- the right to be aware if data user has been endangered – companies and organizations will have to report people about data security violations. It is also necessary to notify the appropriate data protection supervisory authority.

GSPR is also establishing an enhanced line of tools for EU citizens to exercise their rights, simplifying mechanisms for filing with inspection bodies, for example, electronic complaints.

The GSPR law covers the fully or partially automated processing of personal data of citizens in the European Union and outside of it by individuals or legal entities, government bodies, other institutions and organizations. To date, in connection with the pandemic, the enlargement of the list of specially protected individual data has begun, which encompasses race and nationality, political views, religion, sexual orientation, biometric data – physical, physiological or behavioral characteristics of an individual, with which it is possible to exceptionally identify a person (image human face, fingerprints, retina, voice recording, etc.), health data, genetic data – inherited or acquired genetic features of an individual that provide unique information about physiology or health, as well as analogous biological samples.

It is also necessary to concentrate on data protection standards such as Convention for the Protection of Individuals with regard to Automatic Processing of Personal Data, ETS No. 108 [4, p. 1]. The use of emergency measures should be based on full consultation with data protection authorities and respecting the dignity and privacy of users. Various biases should be taken into account in the conduct of different types of surveillance operations, as they can lead to serious discrimination.

Currently, there are several formats for identifying public assessments of infringements of digital rights of citizens:

1) Conducting cross-cultural surveys of the population on the conception of tracking systems and violations of human rights. This format is not yet in sufficient demand due to the fact that the pandemic situation is still ongoing, the exclusive groups most affected by it are not yet available, and there have been no serious requests for such research. However, such goals have already been set in Sweden and the UK.

2) Online projects to register violations of human rights in a situation of population monitoring [5].

To date, such international organizations as European Digital Rights, Privacy International, European Agency for Fundamental Rights, Freedom House and others have designated their positions. Research by these organizations has demonstrated that 80% of Europeans are averse to share their data with the authorities. Facial recognition technologies can be used not only to observe, monitor or analyze citizens (and assess their Chinese-style «social credit»), but also

to unlock a cell phone or wire transfer. EDRi exhorted member states and the European Commission to ban the use of facial recognition and biometric technologies in public places – both in legislation and in actual fact.

Other respectable human rights organizations also point out that it is mandatory now to identify the advantages and challenges that have evolved from the use of electronic tools and artificial intelligence to control citizens. In particular, temporal measures for the control and mass monitoring of the population using this technology should not become permanent [6, p. 290].

Opposite to the United States, in European countries the right to protection of personal data as a fundamental right and a separate legal right the institute was formed much later. Particularly, the right to preservation of personal data was included in the European «catalog of fundamental rights» at the EU Council meeting in Cologne (Germany) July 4, 1999, when the decision was made on the preparation of the draft Charter of Fundamental Rights Of the European Union [7, p. 278].

Since then, he has been active in Europe adopt specific rules on the protection of privacy or make amendments to previously adopted laws in order to associating them with the new EU concept.

For example, in Germany on the basis of the law Land of Hesse in 1970 was developed and accepted the basic normative act of Germany «On further development of data processing and data protection» from 2012, which regulates social relations that emanate in the process accretion, processing and use personalized information [8, p. 96].

Much attention is paid in Germany to technical safety of information, which draws the attention of some scientists. In particular in the interests of information in 1993, the German government established a federal security agency in the area of information technology. To the competences of this department belong, except technical safety of information, as well as consultations of citizens on technical issues information protection, as well as certification and standardization of security measures. In addition, this agency encourages the need to protect information on enterprises [9, p. 8].

It is also worth noting that in labor the legislation of France and Italy defines the concept of personal data of the employee as information needed by the employer in due to the employment relationship that concerns a particular employee and is related with his professional qualifications, business and professional qualities. This information also applies to requirements that may be nominated to the employee in connection with nature of work [10, p. 8].

In modern law it is customary to share the notion of confidentiality as protection of inviolability privacy from intrusions and the concept of control over personal data and their prevention use. This means moving away from the foundations on which the institution of privacy has been based since the end XIX century, first of all – from the doctrine of «the right to be left alone», the provisions of which are enshrined in basic human rights instruments, including the Universal Declaration of Human Rights. If violations are detected in the process of processing and storing personal data, EU citizens can apply to national regulatory authorities for investigation. Permission to the

processing of personal data has be expressed in the form of affirmations and active actions of the user, and not by default or with already delivered tick. The GDPR introduces a new right to data portability: at the request of the subject, the company is obliged to provide a free electronic copy of personal data for another user-selected company, although in practice this is often difficult to take advantage of technical differences between information systems and the lack of functionality for this. As for the European regulation of the use of cookies, which according to the GDPR are acquired status of personal data, as they can be used to create an information profile user and his identification, in 2019 a new bill on electronic Privacy Policy – ePrivacy Regulation, which has tightened the rules for handling and receiving cookies consent to their processing, and fines for non-compliance range from two to four percent yearly income of the guilty company or ten million euros [11, p. 312].

Thus, the following threats and risks in the field of digital rights of citizens can be distinguished: threats associated with the procedures for collecting, conserving and providing limited access to data; threats to privacy, risks of mass data leakage and fraud; threats to change human behavior under supervision; the risk of illegal actions of state bodies in relation to personal data; the risk of illegal use of biometric data (legislation does not provide for the storage or processing of biometric information as a possible solution to combat a pandemic, the processing of biometric data is legal only with the written consent of a person or for an amount of other cases, for example, for operational search activities); non-transparency and loss of control of the available

data collection systems for the public; non-compliance of video surveillance equipment with legal and certification requirements; risks of technical failures from government services and applications.

The problems considered should be addressed in a comprehensive manner in the framework of three directions: informing the public about changes in digital rights; interaction with specialized public organizations; bringing the problem into the political and legal field.

Bibliography

1. Eparkhina O. V. Digital rights of citizens and their protection in a post-covid 19 society. Socio-political research. 2020. № 3(8). P. 20–37.

2. Verbanovich A. A. Restrictions on the right to protect personal data amid the COVID-19 pandemic : materials of the 77th scientific conference of students and postgraduates of the Belarusian State University, Minsk, May 11-22, 2020 Belarusian State University, 2020. P. 419–422.

3. Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data (General Data Protection Regulation) URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R0679> (date of access: 13.12.2021).

4. Convention for the Protection of Individuals with regard to Automatic Processing of Personal Data, Strasbourg, 28.01.1981. URL: <https://rm.coe.int/1680078b37> (date of access: 13.12.2021).

5. Par Louis-Philippe Gratton Coronavirus, Contact Tracing, Data Tracking, and Privacy. 3 april 2020. URL: <http://www.exculturae.com/contact-tracing-data-tracking-coronavirus> (date of access: 13.12.2021).

6. Frolov V. G. Application of methods of political and economic analysis in order to conduct an effective coordinated industrial policy in the digital economy. *Economics, Entrepreneurship and Law*. 2019. Vol. 9, No. 4. P. 289–300.

7. Melnyk K. Institutional and legal protection of personal data in the European Union. *National Legal Journal: Theory and Practice*. 2014. No. 124(2). P. 275–280.

8. Borisova L. B., Tulupov B. B. Protection of the rights of personal data subjects. *Law Forum*. 2013. No. 1. P. 96–100.

9. Sidak V. Organization of information protection system in Germany. Rights, regulations and metrological support of the information protection system in Ukraine. 2006. No. 2(13). P. 7–10.

10. Chanyshv R. I. Information about personal data of the employee and its protection. *Actual problems state and law*. 2010. No. 52. P. 94–99.

11. Volevodz A. G. Personal data protection in the European Union: Legal regulation and procedure interaction with third countries. *International criminal law and justice*. 2018. №3 (38). P. 303-312.

